

MEGJELEN MINDEN VASÁRNAP.

Előfizetési feltételek:

Egész évre ... kor. 20.—

Félévre ... » 10.—

Negyedévre ... » 5.—

Egyes szám ára 40 fillér.

A HÉT

POLITIKAI ÉS IRODALMI SZEMLE.

SZERKESZTI KISS JÓZSEF.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

BUDAPEST,

VIII., Népszínház-utca 22. sz.

Telefonszám: 61—38.

Hirdetések

felvétele ugyanott.

— © — Budapest, július hó 9. — © —

Július elsején kezdődött lapunknál az új félelvi folyam. Tisztelettel kérjük olvasóinkat, hogy előfizetésüket még a nyári hűselő előtt megújítani sziveskedjenek. Fürdőző és nyaraló közönségünknek a lapot pontosan mindenüvé utána küldjük, ahova rendelik. Kívánatos, hogy a címet világosan, olvashatóan, az utolsó postai állomás megjelölésével írják meg nekünk, ugyancsak az eddigi címüket is. Akik utazva töltik a nyarat, azok hétről-hétre más és más helyre dirigáltathatják maguknak a lapot, föltéve természetesen, hogy idejekorán intézkednek.

Előfizetési feltételek: Egész évre 20 kor. Félévre 10 kor. Negyedévre 5 kor. Mutatványszámok ingyen.

A HÉT kiadóhivatala,
VIII. ker., Népszínház-utca 22. szám.
Telefonszám: 61—38.

Krónika.

Kaleidoszkóp.

— jul. 7.

Amikor itthon már csak gyomorfeldolgozásra lehet dolgozni a politikában, akkor a bölcs orvos azt mondja a páciensének: »ne nézzen közelre, hanem nézzen inkább mentül messzebb, annál kevésbé szédül meg a feje és annál nyereg biztosabb marad a gyomra«. Itt a nyár, a kolerinnal és hevenygyomorcsorvával fűszerezett nyár, ilyenkor egészséges az embernek a széles perspektíva, a tengeribetegségnek ez a legbiztosabb gyógyítószere, — tekintsünk tehát körül a barátságos külvilágbán.

*

Marokkótól nem kell megijedni. Nem lesz háború a dologból. Két okon is. Egyrészt azért, mert már ugyanis háború, másrészt pedig azért, mert Franciaország meg Németország már olyan régen kimonodottan háborus liaisonban állnak egymással, hogy bizonyára szégyenlenék az egészen intim belső perpatvarjukat a nagy nyilvánosság előtt gorombáskodni végig. Vannak olyan régi szerelmi viszonyok, amelyekről egészen bizonyosan tudja mindenki, hogy sohasem lesz belőlük házasság, és vannak viszont olyan régi, meghitt, immár szokványossá vált ellenségeskedések, amelyeknek a háboruban való kicsattanását, tehát a végét éppen maguk az érdekelt felek sajnálnák a legőszintebben. Ma már nem azért készülnek a hatalmasságok a háborúra, mert a békét akarják, hanem

azért akarják a békét, mert félnek a háborútól. Ez, úgy látszik, marhaság, amit most leirtam, de csak látszik, mert amint egy kissé jobban megvakargatja az ember, akkor bukkanik ki, hogy ez az a parva sapientia, amelylyel regitur mundus.

A marokkói bonyodalomból tehát nem nagyon valószínű a háború-chance, hiszen aki a Kölnischet, meg a Frankfurtert szokta olvasgatni, az azt is tudja, hogy valahányszor Németország az odvasfogu »Panther«-t küldi valahová, az mindig annyit jelent, mint a sakkjátékban az a szákkifejezés: »Tempo abwarten«. Előretolták megint a Panthert, sőt még ki is cserélték utóbb a »Berlin«-nel, csak hogy mentül több időt engedjenek az új francia külügyminiszternek a saját maga éhletlensége megmutatására.

Ez az új külügyminiszter, De Selves, egyébként előbb szajnai prefektus volt, tehát körülbelül olyan viszonyban áll egy német hadihajóhoz, mint egy dunai propeller kapitánya Rosenberg Gyulához. Ezért is vitte el magával a bölcs és provánszi dallal meg néraci borral derüs világlátású Fallières hamarosan Belgiumba. A manó vigye el azt a csunya háborút, nem nekünk való dolog az. Csak intézze el a dolgokat ezalatt otthon ez a feketemáju, sárgaepéjű Delcassé, akit ugyan beledugtunk a tengerészeti minisztérium skartjába, de aki éppen, lám, ott van a legjobb helyén, mert ilyenkor elő lehet venni, és ha akarom, üt is, ha akarom, nem is üt.

Háború tehát egészen bizonytalan a marokkói bonyodalomból, német hadinaszádok fittyére is csak úgy fogják a francziák ezentúl is Lebel-puskával, meg melinit-granátokkal folytatni az Algezirászból kivitt pénétration pacifique-ot, mint eddig tették és Berlinben sem veszik olyan nagyon komolyan sem a Panthert, sem a Berlint, mint ahogyan küldték. Még az ágyúnaszádot sem eszik ma már olyan forrón az emberek, mint ahogyan főzik. Hanem az az egy bizonyos, hogy itt mintha valami szerepcsere érződne ki. Mintha Talleyrand áthelyezte volna a tudományát Párisból Berlinbe. Mert hogy pokoli ügyességgel és egyáltalán nem germán nehézkességgel, hanem gall helyzetfelismeréssel volt inszczenálva ez a dolog, az egészen bizonyos.

Berteauxt leüti a hajókötel, — már hogy a repülőgép fergettyűje — Monis vérzik a hazáért, a minisztérium úgy bukik meg, mintha magyar aviatikus volna, jönnek utánuk olyan emberek, akik szinte beleszédülnek abba a gondolatba, hogy tulajdonképpen hát most már azután mit is kell nekik csinálni mint miniszte-

reknek? És ezt a pillanatot, az elengedhetetlen nemzeti hiúság követelte Marokkó-továbbberőszakolás és a Quay d'Orsayn támadó hirtelen kábulat között felcsillámló pillanatot egyszerre meglátják és teljesen értékelik Berlinben.

Ha akarom és ha Monisra meg Berteauxra gondolok, úgy is foghatom fel a dolgot, hogy ez a Schoenféle démarche tulajdonképpen az első diadala volt Németországnak Franciaország felett — a levegőben.

*

Marokkónál minden frázis nélkül sokkal komolyabb dolog az, hogy Montenegró is mozgósított. Ha Lafontaine volnék, azt mondanám, hogy az egyszeri kádi is abba halt bele, hogy megpukkadt, látván, hogy a bolha köhög.

Mindössze tizenkétezer ember az, akit Montenegró mozgósított, de nem szabad elfelejteni, hogy ez a tizenkettő mindannyi harcedzett, viharlatta férfiú, akik béke idején is tökéletes bayardi hősiességgel tudják lopni a kecskét és sikkasztani a mi postautalványainkat. Velük tehát nem lehet tréfálni, mert ők nem hiába ráczok, de egyben is hármat számítanak, mint ahogyan hármásával jár Pongrácz, Szervác és Bonifác, ők tehát ugyan csak tizenkétezeren fogták meg a puska végét, de ez a tizenkétezer — emlékezzünk csak Hadsi Lojárja, meg Maglájra — bizony éppen alighanem harminczhatezert embert számít, mint ahogyan csunya furulyaszóval feleltek annak idején a másik montenegróiak, a bosnyákok, Filippovics táborszernagynak arra a wallensteini kijelentésére, hogy neki egy katonabanda is elég arra, hogy meghódítsa vele Boszniát és Herczegovinát.

Es azután azt sém szabad elfelejteni, hogy ez a montenegrói balha jórészt az olasz macskát is jelenti. Már t. i. nem azt a macskát, amelyikből szalámit szoktak készíteni, vagy pedig egyéb célokra dolgoznak fel, hanem azt, amelyik Európa csizmáját öltve magára, mint csizmás kandur leselkedik folyton az Ádria innenső felére is. A királyok, amíg olyan fiatalon lettek, mint a Savoyák meg a Nyégusok, egészen komolyan szokták venni a rokonságot és az ágyut nem pirula alakjában, hanem mindjárt tubusszámra szokták egymásnak küldözgetni. Montenegró kitünő olasz ágyukkal van felfegyverkezve, amiket ajándékba kapott.

Ezen a réven tehát kétségtelen, hogy még nekünk is lesz valaha beleszólásunk a Karadág valamelyik mozgósításába. Ez a bolha előbb-utóbb nekünk is fog köhögni. A mostani mozgósítás azonban arról tanuskodik, — amiről ugyan pedig kár volna puszkapor-pazarlással tenni tanúságot, mert hiszen ugyis tudja mindenki — hogy az albán kérdés megoldhatatlan. Az a fustanella, amit szára visel az albán, akárhogyan hajaz is a gatyához, mégis csak megoldhatatlan és amióta az öreg Abdul Hamid az Alatini-villában immár csak egyetleneket old meg, hogy jobban teljék az idő, azóta az ujtörökök éppen Albániában vakarhatják a legjobban a fejüket.

Felvonultatták Mahmud szultánt is, hogy csináljon egy kis tréfát a Rigómezőn, pour épater le miridithe, az albánok nagy tisztelettel fogadták, ámbár az a kalamitás érte őket, hogy a tervezett népünnep elmaradt, mert közben a kajmakám meg a váli elsikkasztotta a rá kiutalt piaszteréket, mondom, nagy tisztelettel fogadták ugyan, de azért békétlenül vonultak vissza hegyeik közé. Mintha csak a Troubadourból énekelték volna Azucenával: »ai nostri monti ritorneremo«.

Es visszatértek és Montenegró mozgósít, ami körülbelül az ujtörök rezsím csődjét jelenti.

Arne.

A gyilkos.

Én tettem ezt. Hogy most leestem
És szemfedő vár és kereszt,
Azt mondom innen mégis: ámen.
Magam ura, én tettem ezt.

Szörnyü veréssel vert az isten,
De ellene nem vétkezem,
Szörnyebben az istenverésnél
Vert öngyilkos bus két kezem.

Vert a kezem és vert a szájam,
Szivem korbácsa és nyila.
Néha úgy keltem magam ellen,
Mint egy czudar haramia.

Most itt vagyok. A bus határnál,
És sorsomat bennem keresd.
Mondd: ámen, övé a koporsó.
Mondd csendesen: ő tette ezt.

Kosztolányi Dezső.

Tamás haza megy.

Irta: ANTAL SÁNDOR.

A kis kerek asztal mellett ül a szőke, a hosszú, szögletes asztal innenső végén pedig a barna ur ül. A szőke ur egészen fiatal, angolnak látszik. Frissen borotvált arcza, dupla fehér gallérja, gyüretlen kabátja meg az a jófajta szivar, amit a szájában lógat, azt a hitet kelti, hogy a szőke ur csak véletlenül vetődött be az automatába, a kispénzü emberek vendéglőjébe. De a mellénye már gondolkozóba ejt. A mellénye nagy-koczkáju, szép divatmellény, de téli, pedig juniusban itt is nyár van. A nadrágja kitérdelt, a cipője pedig szomorú. Ha nem dugná hátra a szék alá a ballabát, látni lehetne a hárisnyáját is, mert a cipője talpa egészen elkopott elől. Vagyis az angol nem egész véletlenül kávézik az automatában.

A barna ur ötven körül járhat, széles karimájú, puha kalapját lehuzta a szemére és az előtte levő három nagy pohár sörből váltogatva iszik. Az egyik pohárban két porció sötét hamburgi van, a másikban sárga pilseni, a harmadikban vegyes. A barna ur, aki inkább fekete, mint barna, olasznak látszik, bajusza beér

a szájába és éppen csak annyi sörhab van rajta, amit nem érdemes letörölni. A ruhája nem divatos, de tiszta és nem ócska. A nyakkendőjétől kezdve minden úgy áll rajta, mintha hirdetni akarná, akinek nem tesszik, ne nézzen rám. Mellényén vastag aranyláncz, ujjain nehéz aranygyűrűk, a balkeze kis ujján egy halálfejes ezüst gyűrűje is van. A lábán nehéz amerikai sárgaczipő.

Az angol ur sovány, az olasznak is kiáll a pofacsontja, de azért az olasz jó husban van. Az angol nagy élvezettel szemléli a nőket, az olasz unatkozik, nézi az angolt és úgy pöfékel egy hatórés szivarból, mintha pipálna.

Ilyen a helyzet, mikor az angol észreveszi, hogy nem ég a szivarja. Körülnéz. Gyufatartó csak a pénztárnál van, oda nem szívesen megy, már a cipője miatt se, kivált hogy a szemközti asztal mellé éppen most telepedett le két csinos nőcske. Kénytelenségből az olasztól kér tüzet.

— Engelsman? — kérdi az olasz, mikor visszakapta a szivarját.

— Nej, — feleli az angol — ungrare, hungerien.

— Micsoda? — mondja az olasz magyarul és ránczos vörös nyakára tolja a kalapját. — Hát maga magyar?

— Igenis, — feleli örvendezve az angol — és tiz hónap óta most hallok először magyar szót. Régen itt tetszik lakni?

— Régen — felelte a másik röviden és csak úgy, a szeme szögletéből tetőtől-talpig megnézte a szomszédját.

A szőke elbátortalanodva még jobban a szék alá szedte a lábait, fejét lehajtotta és az üres feketekávés csészébe mélyesztette a szemét. Ez a csend nem tartott olyan sokáig, mint ahogy a szőke érezte, mert a másik újból megszólalt.

— Pesti? — kérdezte majdnem minden érdeklődés nélkül.

— Igenis, — felelte a szőke szeliden, mint egy iskolagyerek — Budapesten születtem, 1886-ban.

— Nyolczvanhatban. Életnek is, nyomoruságnak is szép idő.

— Meg tetszik engedni, hogy átüljek az ön asztalához? — kérdezte a szőke felemelkedve.

— Csak maradjon ott. Ugy se lehet itt beszélgetni, mikor az ember maga szalad a sör után.

Sápadtan ült vissza a szőke ur a helyére. Milyen jogon gorombáskodik vele ez az alak? — kérdezte magától. — Ő szólított meg engem, nem én őt. Itt hagyom faképnél, — gondolta magában — de csak nem tudott elmenni.

Jó darabig ültek már némán egymás mellett, mikor az öregebbik felállott. Na, hálistennek, sóhajtott megkönnyebbülten a szőke, csak hogy már megy.

— No, öcsém, menjünk egy tisztességes korcsmába.

— De kérem, — felelte meglepődve a szőke — én éppen el volnék foglalva és ... hm ... éppen otthon hagytam az erszényemet ...

— Hã mondom, hogy menjünk, hát menjünk — felelte a másik és karonfogva a szőke urat, indult kifelé az automatából.

Másfélóra mulva a Kronprinsen szegletasztalánál.

Az asztalon az ebéd maradványai. Három üres borosüveg, a negyediket csak most nyitotta ki a pinczér.

— Menj haza, Tamás fiam, mi keresnivalód van itt? Minek is jöttél ide ...

— Azt hittem, hogy mint festő ...

— Mint festő? Gyerek vagy, hát tudsz te úgy festeni, mint az a bivalyképü Zorn, nem tudsz ...

De ha tudnál, akkor is éhenhalhatsz. Megkérdik, hogy miért jöttél ide, gyanakszanak rád, minden idegenre gyanakszanak, akinek nincsen pénze. Igazuk van ... Most már nincsen semmid, óra, gyűrű a zálogban ...

— Van munkám ...

— Munkád? Hát azért jöttél ide, hogy fancsali cselédek fényképéről lenyaljad a szeplőket? Ezt otthon is megcsinálhattad volna ... Menj haza, amíg lehet. Ha nem is vagy senki, de legalább otthon vagy.

— Hát maga, Vattai ur, miért jött el? — kérdezte Tamás, akit az olasz bor felbátorított.

— Miért? Mi közöd hozzá, nyálas kölyök? Hogy miért jöttem el? ... Azért, mert alávaló voltam. Mert azt hittem, hogy muszáj eljönni. Az ember elkövet egy csomó aljasságot, és mikor számadásra kerül a sor, szépen megszökik. Megy kulturáért. Egy hónappal az orvosi szigorlat előtt ... Mondd, van valami szeretőd?

— Otthon? Nem, az nem számít ... Itt együtt dolgozunk egy leánnyal, ő is retusál, de urilány ... Ő kezdte, én csak két hete dolgozom ott ...

— A szeretőd? Együtt aludtatok?

— Dehogy kérem, hiszen urilány. Csak úgy, mindent enged ...

— Na, a korodhoz képest elég nagy számár vagy. Nem tudod, hogy mindegyik úgy csinálja, úgy kezdi ... Minden úgy van, mint husz évvel ezelőtt. Hallgass ide és vedd hasznát ... Én is olyan számár voltam, mint te. Otthonhagytam egy lányt, milyen lányt, istenem. Olyan lányt, akiről ezren álmodnak, de csak egy találkozik vele. Én találkoztam vele és vakon, aljasul otthagytam. Pedig csak dolgozni kellett volna érte. Sirt, mondta, hogy meg fog halni. Te persze nem hiszel semmiben, nem félsz a sötétségtől?

— Nem én. Trágya lesz mindenkiből — felelte Tamás nevetve.

— Trágya? Na, te már elég jókor büzlesz. Hát én félek. Egyszer, a nyáron lesz tizenöt éve, csak ömiatta mentem haza. És nem mertem kimenni a sirjához.

— Hát meghalt?

— Meghalt, hamar, fiatalon halt meg. Aki fiatalon hal meg, az örökké fiatal marad. Most is látom, most is huszonegy éves, mindig huszonegy éves marad, mindig szép marad.

— Beteg volt?

— Mondtam, hogy beteg volt? Nem volt beteg. Azért halt meg, mert mondta, hogy meg fog halni. Egyszer, tréfából azt mondtam valamire, amit mondtott, hogy nem igaz. Akkor elájult. — Igyál, én fizetem.

A bor meg az emlékezés nedvessé tette a Vattai szemét. Tamás nem mert szólni, nem tudta, hogy be van-e csipve a másik. Azon gondolkozott, hogy kérjen-e kölcsön vagy husz koronát tőle. Vagy talán ötvenet is kérhetne. De hátha nem ad semmit, nem, kár elkezdeni. Ha eddig meg tudott élni, akkor nem alázza most meg magát egy vén trinkos előtt. Ha csak egy tanulmányára akad vevő, kiválthat mindent.

— Kit siratsz, mit lóगतod a fejed? Na, de azért derék fiu vagy. De hát ő nekem halt meg, nem neked. Hogy azután mi történt? Az történt, ami teveled is meg fog történni. Mosdóvizért mentem reggel a konyhába és ott találtam a háziasszony lányát egy pendelyben. Urilány volt, mint a tied. Olyan, mint egy ronda cseléd, akire otthon rá se néztem volna. De elvettem, csak azért, mert nagyon lehajolt a cipőjéért, mert máskülönben nem kaptam volna meg. Most azután egy lakásban élek, egy asztalnál ülök egy nővel, tizenkét esztendeje ... egy olyan nővel, akivel husz szót egyfolytában még nem váltottam, mert nincs miről. Aki az ujságból is csak a pletykákat olvassa, aki mind-

járt röhög, mihelyt egy férfi ránéz. Aki engem lenéz, mert ő csinált embert belőlem. Ő mondja, meg az anyja és igazuk is van. Most már én is olyan vagyok, mint ők. Ezt a lánczot nézed? Csalásból, a másik együgyűségéből van. Társa lettem az anyósomnak. Krétaporral, szódabikarbónával, szaliczillal gyógyítjuk a tüdővészeseket, a nyavalyatorőseket. Aszpirint kap, szép barnára festett, piszkos aszpirint a vérszegény, a reumás. A pénz dől, mert a nép buta, ha tud is olvasni. Idd meg, ne menjen kárba semmi. Menjünk.

Szó nélkül haladtak végig a Drottning-utcán és mikor a Csillagvizsgálóhoz értek, véglegesen lemondott róla Tamás, hogy pénzt kérjen honfitársától. Vattai nem volt részeg, meg akart könnyű szerrel szabadulni kísérelésétől. Az utca szegletén megállott, megfogta a Tamás nyakkendőjét.

— Ez még hazai. No de majd veszel te ujat is. Na, most már mindjárt kilencz óra. Az asszony azt mondja, hogy én szerencsés ember vagyok. Kisgyerek koromban — azt mondja becses nőm — olyasmit ettem, ami már nem enni való, azért vagyok olyan szerencsés. Ilyen a nőm, most menjen öcsém ahhoz az urilányhoz.

Elváltak. Vattai folytatta az utját az Oden-utca felé, Tamás pedig ellenkező irányban indult el. Néhány perc múlva mindegyik megállott. Visszanéznek. Tamásnak nagyot dobban a szive... Mégis... hátha ad... hátha ad annyit, hogy hazautazhatok... Várja, hogy visszamenjek hozzá.

Gyorsan, elszántan, futva megy Vattaihoz.

— Na, mit akarsz?

Tamás nem ijed meg a durva hangtól, hanem majdnem lélegzet nélkül, elfulva mondja:

— Nézze, haza akarok menni... magának van pénze, segítsen, olyan magamban vagyok itt. Van valakim otthon, aki vár... nem akarom, hogy meghaljon... Adjon száz koronát...

— Vár valaki? Na, gyere... veled megyek, fiatal vagy. Adok, hogyne adnék, kapsz száz koronát, többet kapsz. Várj csak, még nincs kilencz óra, tizkor megy az utolsó vonat. — Halló! Na ülj csak be és mondd meg neki, hol a lakásod.

A kocsiban csak annyit kérdezt Vattai fiatal társától, hogy tartozik-e valamivel a háziasszonyának.

— Nem, akkor jó. Csomagolj, bucsuzz, lenn várlak a kocsival.

De Tamás nem tudta elhinni, hogy igazán hazamegy. Nagyon hirtelen ment minden, meg a bor is a fejében volt.

— Hátha csak tréfál ez az ember és otthagy a vonattal. Hátha csak nevetni akar rajtam egy jót?

Fél tiz alig múlt el és már a pályaudvaron voltak. Vattai ment a pénztárhoz.

— Nézd, fiam, — mondta Tamásnak — itt van öt korona, több pénzt nem adok a kezébe. Itt a jegy Berlinig. Itt most a szemed előtt feladok egy boritékba zárva három tizezt Berlinbe, poste restante a nevére. Ez a százas pedig Pestre megy, megkapod a postán. Ezt azért adom, hogy otthon ne szegyled magad.

Néhány perc múlva benn van Tamás a harmadosztályú kocsiban. Kihajlik az ablakon és szeretne valamit mondani Vattainak. De nem tud, nem jutnak eszébe a szavak.

— Nem baj, fiam, írj majd egy képeslapot, de nem muszáj. Hanem egyet ígérj meg. Ha majd otthon megkérdik, hogy milyen világ van erre, ne arról beszélj, hogy mindenkinek van telefonja. Ne azt mondd el, hogy miye volt másnak, hanem hogy mit csináltál te... És el ne menj még egyszer, hogy ne haljon meg senki miattad.

Toll és tőr.

— jul. 7.

A TITKÁR. Hiába, minden hiába. Automobilon járnak, gépen repülnek, a fehérenemüiket párisi puczerájokba küldik és még a lovaiknak is villanyvilággal világítanak, de a felfogásuk, az, ahogy a dolgokat megnézik és ami szerint értékelnek mindent, ami körülöttük van, az még most is száz év előtti. Vagy még régibb. Minden lépéssel, amit a külső világuk előre tett, ők maguk hátramentek; beljebb, lejjebb, visszafelé, a poros, avitt, glóriás időkbe. Itt van a — különben nem kis stilusu és embernek is, politikusnak is érdekes — Károlyi Mihály esete. Amikor megkérdik tőle: mi dolog az, hogy nem jelent meg a nem tudom micsoda bizottság ülésén, a világ legtermészetesebb hangján jelenti ki, hogy hát azért nem jött el, mert a *titkárja* nem vezette be a terminust a naplójába. A titkárja... mint hogyha most is a régi rendi országgyűlések korszakában élénk, amikor a titkár szinte parlamenti tényező volt és mint *távollevők követe* részt vehetett az ülésen. Nem az excuse maga volt itt a furcsa, hanem az a magátólértetődőség, az az »ez csak világos«, amivel a gróf azt beállította. A titkárom nem jegyzett elő, — az eszébe se jutott, hogy a képviselő végre is ő és nem a titkár és tulajdonképpen neki kellene számon tartani a saját kötelességeit. Milyen jó is volna a grófoknak, ha a Házba is helyettesítet küldhetnének és ezeket épp úgy beillesztenék az uradalmi tisztviselők státusába, mint az ispánt, a tiszttartót. Egyébként: nem jó az ördögöt a falra festeni. Ami pedig — hogy az iskolai követelményeknek is megfeleljünk — a tanulást illeti, az az, hogy Kmetty ur félrevezetett bennünket és rosszul tanított meg a közjogra, mert a törvényhozás elemei közül kifejejtette a legfontosabbat, — a titkárt.

AUSZTRIA IRODALMI DIJÁT egy huszonhároméves fiatalembér vitte el most és ebben sehol a világon nem találnának megbámulnivalót; az ő munkája volt a legkülönb, hát ő kapta meg a díjat, — *punktum*. Így fogják fel a dolgot mindenütt, — kivéve Magyarországot; itt megütköznek rajta, itt nem értik, itt abnormisnak tartják, itt nem tudják felfogni, hogy hogy lehet egy irodalmi díjat kiadni annak, aki még nem ütötte meg azt a korhatárt, amelyen túl megnyílik a katedra, a Társaság felé vivő ut, amelyen túl rizikó nélkül lehet plagiálni és akadémiai tag lehet az ember anélkül, hogy kompromittálna magát. És ebben a megütközésben, ebben a nemértésben benne van az ország egész kulturképe, minden elmaradottságunk és stagnálásunk oka: az, hogy Magyarország az öreg emberek országa. Akinek itt valamelyes köze van az ország kulturéletéhez, az mind az utolsó korosztályokban helyezkedik el, a kezdeményezés terén pedig szinte a szervezett öregség uralkodik, a szemlélés ideológiája. Már most tessék elképzelni: hogy néz ki egy ország (és mi lesz belőle), amely fiatal, most erő, pezsdítésre és friss tempóadásokra vár s ezzel szemben halott korok és halott kulturák túlélti irányítják, a fiatalságnak és minden újnak, minden újat teremtőnek azzal a fanatikus gyűlöletével, amit csak nagyon öreg emberek tudnak érezni a nekik idegen és velük ellenséges tüneményekkel szemben. Angliát, Franciaországot a fiatalság értékelése vitte előre, ott az emberek harmincz-harminczöt éves korukban minisz-

terek, egyetemi tanárok, hadvezérek, nagy diplomaták, ünneplő művészek, mindálunk az embereknek előbb meg kell halni, hogy a dicsőség fényében sütkérezhessenek. És meg kell rakanni, hogy észrevegyék.

GÁRDONYI GÉZÁT nem érte el a végzet, amely minden valamirevaló magyar író sikertelenségeinek és vergődéseinek méltó betetőzője: a jubileum. Aki jól elrejtőzött, jól élt, mondja a latin poéta, de valóban egy Gárdonyinak kell lenni ahhoz, hogy valaki olyan jól elrejtőzzék a világ és sors csapásai elől, hogy még a jubileuma se találjon reá. Csak egy ilyen idillikus írónak juthat osztályrészul ez az idillikus szerencse és boldogság: egyedül jubilálni. Fölbredni egy szép tavaszi reggelen, mint harmincz esztendő író, és nem hallani az ablak alatt az ünneplők vidám macskazenéjét, az ellenségek elégikus ódáit, az irigyek rimes jókívánatait, a kiadók szemrehányó tekintetét, az öregek vállveregető dicséretét és a fiatalok jóindulatu rugását. Gárdonyi sokat türt, tett, izzadott, fáradt a pálya kezdetén, de a pálya tetején elkerülte őt egy nagy és utolsó keserűség, amely minden érdemes magyar írónak kijár, mint határjáráskor a legénynek a huszonöt botvágás, elkerülte szerencsésen, hogy alaposan és végérvényesen jubilálják. Beatus ille... Szüzen és érintetlenül áll a közvélemény színe előtt, akár egy kezdő író. És nyugodtan írhat tovább, különösebb szemrehányás nélkül, a második jubileumig.

APPONYI ELÉGÉTÉLT KAPOTT: kiderült, hogy nemcsak ő változott meg, hanem — az idő is. Az egyedüli, ami a lejtőn felfelé eső gróft nyugalanithatja, az, hogy az idő ezuttal borusra fordult s ezt abból az obszervatóriumból jelzik, amely fölött eddig a legragyogóbb, a leg- (költők, segítsek!) — mosolygóbb volt az égnek boltozatja: Jásznagykunszolonok vármegyéből. Na igen: az történt, hogy ez a Jásznagykunszolonok vármegye, amely többek közt arról is nevezetes, hogy ott van ama híres Jászberény, amely azt hitte, hogy a Lehel kürtje épp Apponyira várt és direkt tőle hagyja magát megfujtatni... no hát, ez a Jász (stb.) vármegye kimondta, hogy Apponyit pedig nem üdvözli. Amikor pedig az Apponyi pártelnöke, a hogyishívják felkelt és aszonta, hogy — aszongya — Apponyi teremtette meg a »közjogi Magyarországot«, akkor kimondta a vármegye, hogy »most már pláne nem üdvözöljük«. És nem üdvözölték. Ami itt nem a Pálok fordulását jelenti, hanem a Pálok ébredését — és talán azt is, hogy az ország akusztikája már nem olyan jó, mint régen s a legzengőbb hanganyag se érvényesül már benne. Ezt különben, ugy látszik, a maestro is érzi és hogyha a katedrájával nem járt volna ugy, mint mindennel az egész életében, akkor most sirnivaló mélabuval sóhajtaná: nekem mondja, a tanárnak?...

ÉRTESÍTŐ. Mit gondolsz: melyik az a könyv, amelynek minden tisztességes ház asztalán ott kell lenni? A biblia? — Nem, ez egy jámbor előítélet, egy ócska babona: minek kell a bibliának az asztalon lenni? Petőfi? Eh nem vagyunk a Bakonyban. Az *Értesítő* foglal most helyet minden magyar ház asztalán — az *Értesítő*, e sárga, vagy kék, vagy piros füzet, amely közli velünk, hogy Jedlicsek József minden erőfeszítése mellett is csak elégségest kaphatott a rajzoló geometriából és Schwarcz Izsó magaviselete annyira aggályosnak mutatkozott, hogy a tanári kar kénytelen volt *kevésbé szabályszerűvel* megbélyegezni. És hogy a III. B. tanulói összesen 2,789.134,567.825 órát mulasztottak és ebből 123,456.789-et

egészen elfelejtettek igazolni. És hogy Nagy Kongr. Eleőd dr. tanár ur — egyéb érdemei mellett — tagja a Kath. Tanárok Egyletének és a IX. ker. legényegyletben egyszer felolvasást tartott az *i* betű felett levő pont eredetéről mint olyanról és mint az Árpád-kori katolikus kultúra dokumentumáról. És így tovább... és ez a könyv foglal helyet minden magyar ház asztalán. Az igaz, hogy legalább pénzbe kerül. Ez az egyedüli kárpótlás.

Singer Zsigmond.

A három nyilatkozat, melyet Singer Zsigmond méltatásában segítségül hívtunk, amolyan beidézett tanuvallomás akar lenni arról, hogy akármit mondjunk ennek a fő-fő ujságírónak a kvalitásairól, abban senki tulzást nem kereshet, még kevésbé találhat. S éppen azért nem merünk róla magunkban írni. A nagy publicistai kvalitások és a nagy egyéniség kellő, az igazság szerint való méltatása émyegős hizelgés színében tűnnék föl. Olvasóink tudják ugyan, hogy mi szeretni tudunk, de hizelegni nem, mégis — jobb, hogyha társaink vannak a meggyanusítottásban.

A nagyközönség Singer Zsigmondból ugyszólván semmit sem kap. Nevét cikkek lábán nem látja, személyével a közéletben nem találkozik. Kapja a Pester Lloydot, ezt az Európa felé Magyarországot Európának reprezentáló német ujságot. Nagynevű írók dolgoznak benne, mégis az egész Singer Zsigmond kezemunkája a szó szoros értelmében. Politikáról, külpolitikáról nem szólunk. De a Vizállás is az ő kezén megy keresztül, annál inkább az állványról leeső tót és a feldöntött spirituszlámpa. Erről a gondosságról és mindent átölelő munkaképességről senkinek fogalma nincs s arról a csodáról, mely valóságot csinál a frázisból, hogy a szerkesztő az egész egyéniségét beleviszi a lapja mindenik közleményébe.

Ez az egyéniség pedig káprázatosan sokféle, mint egy napilap tartalma. A legfinomabb lehelletektől a lehangosabb kiáltásokig minden kitelik tőle ugy, mint egyéniségének természetes megnyilatkozása. Igazságszeretet és a rosszhiszeműség utálat, a gyarlóságok megértése, jóság és gögös kegyelmi joggyakorlás, — éles ítélet, mely még önmagát is felülbírálja s mindenre kiterjedő érdeklődés és tudás: ezek jelszavak, melyek a Singer Zsigmond igazi jellemzése körül tánczolnak. Igazán jellemezni csak azzal tudjuk, hogy egyszerűen Singer Zsigmond sem *von*, sem *don*. Az az ember, aki mindig a hatalom szomszédságában volt, még pedig ugy, hogy nem ő kopogtatott a szomszéd ajtaján. Egy ember, aki mindent kaphatna és csak mindent ad. Ugy látszik, minden szerénysége mellett ő is tartja magát valakinek.

»A Hét« t. szerkesztősége arra hívott fel, hogy írjak néhány sort Singer Zsigmondról, a kit lapja mai számában ünnepl. Nehéz ezen felhívásnak megfelelni,

mert Singer Zsigmondnál oly hosszú közpályával és oly kimagasló érdemekkel állunk szemben, amelyekről ha írni kezdünk, kötetek tellemek ki.

S ha mégis megfélelek ezen felhívásnak, ugy azon meggyőződésben teszem, hogy Singer Zsigmondról ha keveset is mondunk, sokat jelent.

Régóta ismerem őt, mindig egy csapáson haladtunk s ezért tanuja lehetek annak, hogy mindig nagystilusu zszurnaliszta volt, irányt sohasem változtatott s ha mégis azt mondom, hogy vérbeli politikai tapintatával tudott alkalmazkodni, ez alatt csak az érthető, hogy mindig meg tudta találni azt a harczmodort, amelylyel hazájának legjobban használt.

Ami pedig a korrektségét illeti felfogásban és eljárásban: ebben is mindig a legelső közt volt.

Gróf Khuen-Héderváry Károly.

*

Német betűvel, német szóval Falk Miksa egy fél-századon át szolgálta Magyarország ügyét és érdekeit; mindezekben méltó utóda Singer Zsigmond tisztelt barátunk, ki németül ír ugyan, de magyarul gondolkodik és mi fő, — magyarul érez.

Perczel Dezső.

*

Singer Zsigmond az az ember, akit mindenki minden körülmények között komolyan vesz. Aki meg akarja konstruálni a silhouette-jét, annak — mivel modern profilról van szó — ellentétes vonásokat kell összeegyeztetnie. Egyebek között a vasenergiát és a harczy kedvet a mindent megértő békeszeretettel, a hideg logikát a költői fantáziával, az erős hitet a szkepszissel, talán a demokrata meggyőződését az arisztokrata ösztöneivel is. Az ellentétek egy egész embert adnak, akinék vállán az új Magyarország egyik legjellemzőbb és legérdekesebb feje ül.

Van Singer Zsigmondnak két tulajdonsága, amelyek közül az egyiket mi ujságírók különösen bámulatraméltónak, a másikat igen szeretetreméltónak találjuk. Bámulatos, sőt érthetetlen előttiünk a munkabírása. A *Pester Lloyd*, melynek minden egyes sora az ő egyéni bélyegét viseli magán, reggeli és esti kiadásával két nagy napilap munkakörének felel meg. Pedig egy napilap szerkesztése is nagyobb munka, mint amennyit a normális szellemi és fizikai erőekkel rendelkező halandó elbir.

Szeretjük Singer Zsigmondban azt a mély és tetters humanizmust, amely ujságírókollégáihoz való viszonyában érvényesül. Ő adta ki a jelszót »a sajtóproletáriátus szocializálásáról« és ő üzent kíméletlen háborút annak a hivalgó hazugságnak, amely az ujságírónyomoruságot a hetedik nagyhatalom csillogó frázisai mögé rejtegeti. Való igaz, hogy a sajtó hatalma nálunk olyan, mint az Ezeregyj palaczkba zárt szelleme. Titánná csak akkor lesz, ha másokat vesz a vállára; ha azonban önmagán kellene segítenie, akkor tehetetlen. A régi sajtóátkot csak olyan emberek tudják megtörni, akik, mint Singer Zsigmond, erősek és önzetlenek.

Herczeg Ferencz.

Politikai szilánkok.

— jul. 7.

Szabad igazat mondani? A meggyanusítás veszedelme nélkül lehet őszinte is az ember? Nem röpül el veszikoltozással a budapest — győri gyorsvonat sinei mellé ragasztott turulmadár, ha a kormányról ugyanolyan elfogulatlanul jót merünk mondani, mintha *Eitner* Zsigmond kiváló politikai elmeélet és rajongó hazafiasságát dicsérnök? Vagy még mindig az az igazi magyar, aki tele szájjal szidja az átkozott közösügyet és tudatlanságát és maradi hajlamait a közjogi intranzigentizmus vastag bőrébe kötteti?

Csupa kérdés és fázó kedvvel kerüljük ki azt a kényelmetlen feladatot, hogy egyenesen válaszoljunk rájuk. Állítólag súlyos idők következnek most a magyar politikában. A szélsőbalról már régebben szuttjongatják a magyar nemzet géniusztát, hogy huzzon sarkantus csizmát s hordja körül a véres zászlót a Verestorony-szorostól a soproni kuruczdombig. *Khuen-Héderváry* leszerződött Bécsnek, hogy szállítja neki a lelkünk jövő üdvösségét is. Magyarok, hát nem forr fel a véretek, hogy a grancsár torzára forrasztátok ezt a merényletét? Galád árulási tervektől hangos a Sip-utca sarkán álló függetlenségi klub.

— A büntető perrendtartásról szóló javaslat csak porhintésre való; nem lesz abból sohasem törvény! Junktimot kell követelnünk a katonai javaslatok között! És mi lesz a választói reformmal? Itt is ámitás és csalás készül... Szárazon tartsuk a puskaort!

És tartják szárazon a puskaort, amelynek megvan az az elégtétele, hogy nem ezek a bushazafiak találták ki. *Justh* Gyula pedig szomorú lelkesedéssel jár közöttük.

— Ez az utolsó nemzeti küzdelem! — ismételteti. Ha a katonai javaslatokból törvény lesz, nem érdemes ebben az országban törödni a közügyekkel. Ezt a csalódást én már nem bírnám ki elevenen...

Hát hol itt a csalódás?

*

Megkérdeztük azt az államférfiut, aki maga az okos, finom előrelátás, a nyugodt filozóf megfigyelés s a soha nem csüggedő, éber energia. Miért nem jelentik ki, hogy junktim van a katonai javaslatok közt? Hiszen magától értetődik, hogy a magyar kormány nem azért került majdnem válságba a büntető perrendtartásban követelt nemzeti követelések miatt, hogy a végén maga mondjon le azokról. Miért olyan csökönyösek?

Kedves és bölcs tekintet volt a válasz ezekre a tépelődésekre.

— Kevesebb temperamentumot és több körültekintést! — mondta ezután mosolyogva az államférfiu. — Mondok önnek valamit: a katonai javaslatok sorsa junktim nélkül biztosabb, mint junktimmal.

Kissé meglepett arczczal tekinthettünk rá, mert folytatta a magyarázatát:

— Ne higye, hogy paradoxonokkal akarom elkenni az igazságot. Ha szükség lesz erre, fel is kell áldoznia magát a kormánynak és a pártnak a nemzeti érdekekért. De nekünk

a junktim hirdetésével nem szabad veres posztót lobogtatnunk az osztrákok szeme előtt. Azt érnénk el vele, hogy ott lehetetlenné tennénk a bűnvádi perrendtartás megszavazását, mert azt mondanák, hogy ime: a magyar kormány olyan nemzeti vívmányt lát benne, hogy a többi katonai javaslat megadása ellenszolgáltatásának tekinti. Nekünk nem szabad tüntetnünk, mert az első könnyelműen elejtett szavunkat odaát hiperbolikus beállítással úgy használnák ki, hogy az osztrák kormány a magyaroknak feldőzta a hadsereg érdekét. Érti már, hogy miért nem szabad nekünk a katonai javaslatok közt a hallgatólag ugyanis fennálló junktimot nyíltan hangoztatnunk is?

Ha ehhez a hazafias és mély nyilatkozathoz kommentárokat fűznénk, bizonyára már emelgetné az imént emlegetett turulmadár a szárnyait... Pedig mennyit lehetne itt beszélni például a komoly és önzetlen hazafiasságról és a jelszavas népbolondításról!

*

És mi van a választói reformmal? A miniszterelnök egész csomó nyilatkozatot tett már róla, de az országban még mindig sok a gyanu. Az emberek azt hiszik, hogyha komolyan akarná a reformot, nem diplomatizálna annyit, hanem nyíltan kiállna a terveivel.

— A miniszterelnök — volt erre a válasz — nem bánja, akármit is gondolnak azok, akik nem képesek a mások jóhiszeműségében bízni. Héderváry kijelentette, hogy a népszámlálási adatok pontos feldolgozása előtt precíz és határozott nyilatkozatot nem tehet. Hogyan lehet ebben kételkedni?...

Olyan őszinte felháborodás látszott a politikus nyílt tekintetéből, hogy nem feleltünk erre a felkiáltásra. De ez is válasz lehetett.

— A kormány nem fél az esetleges szociáldemokrata táborától. Épp úgy, amint a nacionálista demagógia nem akaszhatta meg az ország nyugodt fejlődését, a szociálista demagógia sem fog ártani. Föltétlenül nagyobbodik a szociáldemokrata agitáció ereje, de ezzel csak a másik demagógia értéke csökken. S különben is, a választói reform követelése jogos: hosszú évtizedek óta ugyanaz a választási törvény. Ezt nem bírja ki az ország.

— Tehát a kormány komolyan akarja az általános választói jogot?

— Abból, hogy itt elismertem, hogy az ország érdeke is, a kormány érdeke is kívánatosnak jelzi ezt a reformot, láthatja, hogy a kormány nem is akarja ezt a haladás érdekében elejteni. Az osztrák választások lefolyása is érv amellett, hogy a tömegek bevonása nem ártott. És a magyar kormány megirigyelheti az osztrák kormányt már csak azért is, mert annak — *nem kell pártkassza*...

— És miért huzódik a kormány a választói jog s a véderőtörvény között a junktim kimondásától? — kérdeztük.

— Ennek igen egyszerű az oka: *mert a kormánynak a katonai javaslatok sürgősebbek* s a junktim kimondása kitolná ezek megvalósítását. A kormány nem várhat a katonai javaslatok szentesítésével addig, amíg a ki tudja milyen hosszú választójogi vita lefolyik a törvényhozás két házában. Semmi egyéb oka nincs a kormánynak. De ez éppen

elég nyomós ok arra, hogy megmaradjon eddigi magatartása mellett.

... Ime: a két legtöbbet hangoztatott politikai problémának egyszerű elintézése. Most azután vonuljanak fel a várfokokra a fráziságyuk s kezdődjék meg a bömbölés. Nincs az a józan polgára ennek az országnak, aki ne érezze meg, hogy azoknak a lövegeknek nincsen magvuk, s az ágyuk mögött nincs puskaporostorony. És nem kell ahhoz Héderváry bölcs optimizmusa sem, hogy meg legyünk győződve arról, hogy a véderővita nagyon gyorsan az ország nyugalmanak megteremtésével fog végződni.

— en.

Öröm.

Ti messziről jött, ti idegen fények,
Villanjatok rám, és villogjatok!
Káprázva néztek végig rajtatok —
Mert senki sem volt énnálam szegényebb.

És nem raboltam. Vád engem nem érhet —
Az öröm, melytől homlokom ragyog,
Tudom, ajándék, mit rám aggatott
A furcsa-furcsa, szép, szeszélyes élet.

Ajándék, ékszer; mutatóba kaptam
S hiába csillog — már halványuló,
Könnyű zománca holnapig lepattan.

S aláhanyatlik reszketőn s kopottan
Üres kezem, amelylyel ámuló,
Hitetlen arczom végigsimitottam...

Mindszenti István.

Krónika II.

Ki a hibás?

— jul. 7.

Az özvegy, Tolsztoj Nikolajevics Leó özvegye regényt irt a *Kreutzer-szonáta* ellen. A *Chopin etude-ök* neki nem elégtétel. Sértett büszkeséggel és kicsinyes asszonyi hiusággal írta föl a kérdést könyve homlokára: »*Ki a hibás?*«

Hogy kéziratban marad-e ez az ellenregény, vagy kikerül a nyilvánosság elé, most nem fontos. Hogy az *Anna Karenina*, a *Föltámadás*, a *Háboru és béke* szerzőjének nem tud megbocsátani egy asszony — így is mondhatnók: az asszony — egy mindenképpen jelentéktelen írást, ezen a tényen a könyv elégetése semmit sem változtat. És mi megdöbbenve kérdezzük: hát még Tolsztoj özvegye sem tud megbocsátani a művész zsenialitásaért a férjnek, a férfinak, aki egyszer az ő neme ellen fordult? Nem bír elfelejteni tiz nyomtatott ívet, amit a bornírtág ellene értelmezhet, és harczot üzen a halott óriásnak, békaperspektívájú, de eleven

törpék ítéletére appellálva, döntsék el azok, hogy ki a hibás?

Erdemes ennél a kérdésnél megállani egy pillanatra, mert nemcsak a nő, de az egész élet paradoxonja visszhangzik a nyomában.

Ez hát a nő, az Anna Karenina, vagy nem bánom: a Kreutzer-szonáta asszonya? Mi köze van az özvegynék a Petrovna Márfákhoz, a Grandet Eugeniákhoz és de Renalnékhoz, akiknek tiszteletére egy-egy lángész gyújtotta ki szívében a káprázatos tűzijáték színes sziporkáit? Miért írja Balzac egyik asszonya a levelében, hogy »nagyon szenvedhetél, mikor nekem irtál, mert nagyon szenvedtem, amíg olvastam«? Az özveggy arról beszél, hogy a nőknek csak a maguk szenvedése iránt van érzékük. A mások szenvedésével törődni férfiak számára való mulatság.

De hiszen Balzac, Tolsztoj, Dosztojevszki, Stendhal a legnagyobb éleslátók, honnan hát ez az ellentmondás? Csak Flaubertnek volt igaza, vagy Strindbergnek? Az igazság pedig annyira fanyar, hogy minden száz évben csak egy ember születik, aki bele mer kóstolni? Ki itt a hibás: Anna Karenina, vagy az özveggy? Ha az éleslátó meglátta az igazságot, miért hazudott az író, a művész?

Itt következik a nő, vagy inkább az élet paradoxonja.

A nő csak a férfival való vonatkozásában él, nélküle nem jelent semmit, míg a férfinál sokkal komplikáltabb az eset. A férfi egyedül is megállhat, elszakadhat a nőtől a művészet révén. Sőt el is kell szakadnia, de — és itt van az ellentmondás — ez csak úgy lehetséges, hogy új nőt teremt magának. Elszakad egy nőtől, hogy megérthesse, megérezhesse a nőt, azt a nőt, aki csak a művészetben él és aki nélkül a művészet szegény és szürke lenne. Ez a nő egy a művészszel, mert benne él, de egy azzal a másik nővel is, akit a művész elhagyott érte s akiből élete kiszarjadt.

És ez a kettősség a művész tragikumuma. Hinnie kell abban, amit nem hisz, magához kell ölelnie azt, akit elrugott, igent és nemet kell mondania egyszerre. Az erdőben színes, pompázó virágok nyílnak, nélkülök egyhangu és unalmas lenne a világ, de a virágok kelyhe mérget lehel s aki gyönyörködni kíván a pompában, annak el kell fogadnia a mérget is. A Szonyák egyek a Goriót Delphine-ekkel s a Salambók azokkal a vöröskezű, öreg cselédekkel, akik egy dézsa mosogatóviz mellett találkoznak szent Antallal, vagy egy óriási papagájt látnak a megnyíló ég hasitékán keresztül szállani. A különbség csupán az, hogy Yonwille-ben Bovaryné, Castlewodban Esmond Beatrix, a Néva mellett pedig Ivanovna Avdotya a nevük. Az Anna Karenina írójának özvegye tehát joggal tette fel a kérdést.

És mégsem tudunk belenyugodni. A paradoxont megértjük, de a tragikumot érezzük. Hogy a meg nem értőkön keresztül jutunk csak el a megértőkhöz, ennek a szomorúságát akkor sem tudjuk elfelejteni, ha meg is magyarazzuk magunknak. Hogy a lehetségeshez a lehetetlen ut vezet, erről szatirát írhat Strindberg, nyelvét

ölthet rá Schnitzler vagy Wedekind, a szatírán és nyelvöltögetésen túl mégis csak könyvek hullanak és a lehetetlen fájdalomtól kemény férfikezek szorulnak ökölbe.

Az aforizma megbukott. A nő sphynx, akinek titkát Wilde sem oldotta meg. Talán ő legkevésbé. Ugy mennek át az életünkön mosolyogva vagy sirva, hangtalanul, csak mi beszélünk hozzájuk, ők nem felelnek. Megcsókolnak vagy a szívünket karmolják véresre, egyre megy, nem jutunk közelebb hozzájuk. Aki szeges ostorral vág végig rajtuk, annak megcsókolják a kezét, de egy nap elmennek a kriptája ajtajához és puha, fehér kezüket véresre verik a döngő vason: Ki a hibás? Jók vagy rosszak, ők maguk sem tudják és egyformán igaza van annak, aki anyagnak és aki bestiának nevezi őket. Hiszen csak így lehettek köztük Veronikák és Magdolnák, így kereshette köztük a magáét hiába Don Juan és így fojthatta meg Othello Desdemonát. Komédiásnők, de néha csakugyan átdöfik a szívüket, vértanuk, de némelyikük a máglyafüstön keresztül sem felejt el egy kaczer pillantást vetni a vörösruhás hóhér felé.

Nikolajevics Leó, bátyuska, te tudtad ezt talán legjobban, illik hát, hogy a te asszonyod czáfoljon rá legelőször az igazságodra. A hazugságaidat ne féltsd, nők soha ki nem kezdik. Anna Kareninával nem áll vitába senki, de a Kreutzer-szonáta akkordjai még mindig bántják a füleket. A zenéhez mindenki ért, asszonyok különösen, hiszen értük találták ki.

Hanem Jasznája-Poljanában csend van s a kérdések már régen válasz nélkül hangzanak el.

Kárpáti Aurél.

Szüz Északon.

Írta: ANDREAS HAUKLAND.

(2)

A farkasok éhen, fázón csatangoló falkái persze meghallották a magányos állat hangját s feléje mentek.

De látván, hogy a tisztáson kikötve áll, cselvetést sejtettek s csak úgy messziről környékeztek, ide-oda kullogva a fák között.

Am gyávaságukat végre is legyőzte az éhség s egyszerre csak nekiiramodtak, hogy szétmarczangolják.

Ekkor aztán beszakadt alattuk a laza galytakaró, megnyílt a föld s a mélységbe bukfenczezték a felporzó hó közepett.

Egész éjszaka hangzott üvöltésük a veremből, amelyben megállás nélkül száguldoztak körbe-körbe.

De odafönn a deszkapallón a kikötött állat most már hallgatott s csak reszketett.

A többi farkas pedig, a falka szabadon maradt tagjai látván, mint nyelte el czimboráikat a föld, ijedten kullogtak vissza az erdőbe.

Réggel aztán Steinar odajött a fiaival. Arcza eltorzult. Lenézett a verembe s morogni kezdett a fogát csikorgatva, mint valami vadállat. Aztán a galyfödél épségben maradt részét is leverték s hosszú rudakkal úgy kezdték agyonütni az ordasokat.

Egész napig is eltartott néha, míg valamennyivel végeztek.

A farkasok félreugrottak a csapások elől, vagy pedig

erős fogazatukkal fogták föl az ütést. Némelyiknek a hátát érte a dorong. Gerinczetörönten ült meg az olyan, vérbenforgó szemével fölfelé sandított s nagy rés száját tátogatva, mutogatta fehér fogát. És tüzes lehellete felhősen gomolyogva szakadt ki torkából.

Ha már az utolsó farkas is tehetetlenné nyomorítva ült odalenn, Steinár leszállt a verembe. És káromkodva, örvénygő szitkozódás közben ölte őket fejszével, egyiket a másik után.

Orm ezeken az öléseken fogcsikorgatóan kéjes gyönyörűséggel vett részt.

Még nem volt egészen felnőtt legény. Egyetlen-egy teremtetést gyűlölt a világon. Csak a farkast gyűlölte. Még kisfiu korában gyúlt belé olthatatlanul ez a gyűlölet.

Szürke téli nap volt. Apja meg anyja az erdőbe mentek.

Orm, akit bezártak volt a házba, kaffogást hallott az ajtó felől. Oda szaladt, ki akarta nyitni az ajtót. Hiszen legkedvesebb kis pajtása állt odakünn, a kutyus, akit tavasszal az édesapjától kapott.

De az ajtót nem lehetett kinyitni. A kis Orm hát leült a földre s az ajtó résén keresztül beszélt ki a kutyához.

A kutya pedig csak kaffogott, nyöszörgött odakünn.

Orm a réshöz hajolva látta, mint álldogál három lábbon a hidegtől görbüldözve a kis kutya odakünn. Éles huzat járta a rést s a fiucska arcza fájni kezdett, mintha korbácsolnák. De azért csak ott maradt a résnél s ki-kiszólt a kutyához, egyébbel nem törődött.

Egyszerre csak látja, hogy a kutya a fülét hegyezi s úgy kezd csaholni, mintha valaki jönne a ház felé.

Orm ekkor az ablakhoz szaladt s addig-addig lehelgetett rá az üvegre, míg csak kis tisztás nem olvadt az ablak jegén. Ezen a részen végre kiláthatott. Azt gondolta, hogy bizonyára apja meg anyja jönnek.

De senkit sem látott. A csaholás hangján észrevette, hogy a kutya néha összekuporodik, néha meg mintha félelmében szűkülne. A következő pillanatban aztán a kis állat nagyot ugrott s úgy kaffogott, csaholt, mintha játszani akarna.

Orm újra rá-rálehelt az ablak üvegére, hogy a folt egyre nagyobb legyen s ő többet láthasson.

Es most odakünn a mezőn hatalmas farkast látott; az nagyokat ugorva, körbe-körbe szaladgált ott és farkát rudegyenesen tartotta fölfelé. Olykor megállt, olykor le is feküdt, fejét az elülső lábára tette, aztán megint fölugrott s kaczerködön ugrándozott, mint valami játékos kutya, hogyha másik kutyát csalogat.

S egyre odább és odább hátrált, egyedül játszadoxva a nyílt mezőn.

A kis fiu nevetett s meleg tenyerével dörzsölgetve a fagyos ablakot, az ő kis kutyájáról már egészen meg is feledkezett.

Egyszerre csak észrevette, hogy a kutya a farkas felé ballag. Lassan és tétovázva ment. De mennél közelebb ért hozzá, a farkas annál pajkosabban ugrált. Föl-fölszökkent a levegőbe, majd ide-oda hömpörgött a hóban s aztán megint lefeküdt és pár pillanatig egészen mozdulatlanul pihent.

A kis kutya lassankint nekibátorodott s végül oly közel ment a farkashoz, hogy már együtt és egymással kergetőzve játszottak, mintha a farkas is fiatal kutya lett volna.

Orm el nem mozdult az ablaktól, nézte-nézte a játékot s lábacsájával türelmetlenkedően toporzékolt, amiért hogy nem teremhet ott.

Egyszer aztán az ajtóhoz szaladt s nekifeszítette kicsi vállát. De az ajtó nem mozdult. Öklével kezdte verni s zokogott dühében, amiért hogy ki nem mehet.

Mikor visszatért az ablakhoz, látta, mint csalogatja a farkas egyre messzebb a kutyát, el egészen az erdő széléig.

S egyszerre csak látja, hogy a szörnyeteg megáll és átsandít a tanya felé és leselkedik.

A következő pillanatban pedig vad mordulással rárohan a kutyusra.

A kis fiu megroggyanó térdel majd hogy le nem roskadt.

A kutya siralmasan nyítt, szűkölt. Orm pedig látta, hogy a farkas mint lóditja most a levegőbe, akárcsak valami rongydarabot.

A kis fiu megborzongott. Nagy rémületében hirtelen zokognia kellett, mintha a világ minden fájdalma, szerencsétlensége föltárult volna e pillanatban szeme előtt. Ugy rémlett, mintha hallaná, hogy a kis kutya nyaka mint recscent roncscsa a farkas fogai között.

— Apám! — kiáltott Orm s rémes borzalommal fordult el az ablaktól.

Mire megint odament az üveghez s jajgatva nézett ki a mezőre, a farkas már vitte a holt állatkát az erdő felé.

S ahogy nőtt Orm, ez az emlék egyre izzóbban perzselődött bele a szívébe. Szófukar legénykévé fejlődött, sohasem nevetett. Csak olykor-olykor huzódott széjjel a szája olyanformán, mint valami fogát vicsorító vadállaté.

LÁNYRABLÁS.

Sok-sok mérföldnyire tul az erdősegen vannak azok a nagy templomos községek, amelyeknek gondosan épült parasztházai, mindegyik a maga messze nyuló rétvével, földjével körítetten házak és szántók meg legelő hatalmas lánczolatává kapcsolódva, övezik a csillogó tavakat, vagy két sorban — egyik is, másik is egy-egy oldalán a völgynek — meghittén mosolyognak egymásra át a folyón.

Egy-egy kiskirály itt minden paraszt a maga tanyáján. S társa az uralkodásban a felesége, aki szabad és büszke, mint ő maga.

Valamennyien nagy, szőke emberek.

Félelmet, veszedelmet egyikük sem ismer. Nincs parancsoló uruk istenen kívül.

Szántanak, vetnek tavasszal. S aztán nyugodtan járnak-kelnek s lesik a vetés kikelését, növést.

S gyönyörködnek gyermekeik növekedésében, akár csak rozsuk érésében.

Ha már vége felé halad a nyár, ha égvillogás lobog a mezők fölött, bejárják földeiket, egy-egy kalászt a tenyerük fölé kapnak s ujjjaikkal kimorzsolgatván a magot, becsülgetőn méregetik.

S ha már tarkulni kezdenek örökké billegő-zizegő levelei a nyárfának s a levegő nagy magasságokig megtisztul s úgy rémlik, mintha valami szüntelen zengéscsengés szólna ég és föld között, a gazdák megtöltik csüreiket s hazakerülnek a füre kicsapott lovak s a hegyi legelőkről a tehenek.

S ha aztán a tél hidege szertejár a földön s az ágakról hangtalanul hullnak, hulldogálnak a levelek, hát a jó meleg házak egyszerűen kirekesztik a hideget és a fénytelen időszak minden kellemetlenségét.

S mikor a hó fehérbe borítja a mezőket s a befagyó tavak felől néha-néha oly sirámos hangok kelnek, mintha szorongatott állatok nyögése volna, a gazdák bejárják tanyájukat, ellátják teheneiket az istállóban és a toporzékoló csikókat a cserényben.

A nagy biztonságban, mint csupa olyan ember, aki azt hiszi, hogy neki senki, semmi sem árthat, egybegyülekeznek a téli estéken a szoba tűzhelye köré.

A galambbász nagyapa ott ül az öblössé vájt fatönkőn, mint karosszékben, a meleg közelében... Kék szemű oly gondtalan, akárcsak a sárgahaju fiuké, akik fejüket ráhajtják az öreg térdére.

A fiatal asszonyok a guzsaly kerékajtóját tapodják s dalolnak, vagy pedig a szövőszéken jár a kezük. Keblük magas és telt.

Nyakuk tejfehéren nyulik fel válluk ívéből; buza- virágszín szemük derűs és vágytalan; hajuk pedig mint szélfordozta sárga kalásztenger, oly hullámosan pompázik erős nyakuk körül.

Igy élnek. Ilyenek.

Délceg, szép emberfajta és telve csöndes büszkeséggel.

Am odafönn a fensikokon ide-odavándorolnak a lappok a sátraikkal és rénszarvascsordáikkal.

Olykor megesik, hogy egy-egy elszegényedett vagy zsigori lapp ember bebarangolja e templomos községeket s koldulva látogat tanyáról-tanyára.

Bő prémes bundájába gubózodva ott ül esténként a tűz közelében s az egész háznép egybegyűl körülötte, hogy hallgassa különös, idegen éneklő beszédét.

S ha tovabballagott a görbelábu lapp, tanyáról-tanyára míg tavavándorol, egy-egy monda hajt ki minden lépése nyomán.

A tanyák népe aztán még nagy ideig emlegeti a régi történeteket, amelyek abból az időből valók, amikor a lappok bárkái ott ringatóztak a mai rétek és szántóföldek helyén elterült tavakon s e tavak mentén rénszarvasok jártak a fák között és pófaikat a vén fenyők deres galyszakállai felé tologatták; amikor szánját a lapp vándor lesiklatta a folyóra s lazacot lesett a zuhatagok környékén, ahol ez a halfaj csak úgy rajzott; vagy a tavakon vetette ki hálóját, amely megtelt kövér ficzánkáló pisztrángokkal.

Mihelyt az első telepések bevonultak a völgyekbe és megépítették tanyaházaikat a hegyek aljában, a lappoknak vissza kellett huzódnok... mind messzebb és messzebb a hegyek közé.

Sok harczzal és bajjal járt ez a meghátrálás.

A telepések lemészárolták a lappok rénszarvasait s elpusztították kis bárkáikat.

A lappok pedig folytonos visszavonulásuk közben dögvészt és egyéb veszedelmet okozó mérgezett nyilak záporát zudították az idegenek népére és állataira.

Végül eltűntek, észak felé vonultak, az óriási fensikokra, vagy a vadon rengeteg mélyére.

Nemzedékek jöttek, mentek s egyetlenegy lapp sem mutatkozott a községekben.

Csak ódon mondák maradtak utánuk s itt-ott egy-egy kőoszlop az ősi áldozóhelyek emlékéül.

Már jó régen, mielőtt még a hegyalji rónaságon elhangzott volna az első fejszecsapás, a völgy egyik legnagyobb tanyáján Brynjulf Rosvold gazda lakott.

Özvegy ember volt és fiatal; de volt gyönyörű s még egészen fiatal leánya, akinek Torbjörg volt a neve.

Brynjulf Rosvold a gazdaságát a hegyoldalból a folyómenti nagy pusztára helyezte át.

A lovashajszák, amelyek eddig a pusztán zajlottak le, most lejjebb terelődtek a völgybe.

A hegyoldali régi tanyaház, amelynek Storrud volt a neve, most Rosvold idejében afféle melléképületül szolgált.

Egyik tavaszon valami kicsi, félig lapp, félig telepes külsejű férfi jött a községbe. Soha senki sem látta még. S nagy csodálkozást keltett, hogy beszélte a község nyelvét; de amúgy éneklő módon, a lappok hanglejtése szerint.

Egy napon a Rosvold tanyájára érkezett és ott töltötte az éjszakát.

Szófukar volt, más lappföldiekénél, akik a községben megfordultak, sokkal hallgatagabb.

S volt valami az egyéniségében, amit rokonszerűnek éreztek. Nemcsak lapp vér folydogál az ereiben, gondolták; rápislogtak s révedezően bólogattak maguk elé.

De az eredetéről mit sem sikerült megtudniok.

Ott ült s lopva rá-ránézett Torbjörgre, leskelődve, mint valami ugrásrakész fenevad. S alig bírtak belőle egy-egy szót kicsikarni.

Másnap azonban beszegődött Rosvoldhoz nyárára. Steinar volt a neve.

Eleinte igen félszegen viselkedett, nem tudott bánni ásóval, kaszával. De erős volt és fáradhatatlanul iparkodó.

Hamarosan megállta helyét.

Történt aztán egy napon, hogy ő meg Torbjörg kimentek a kaszálóra, föl a Storrud-részre.

Az a rét épp akkora volt, hogy estig végezhettek vele.

A férfi előljárt és kaszált, a lány nyomon követte őt és szórta széjjel a fűvet.

Mikor a nap delelőre hágott, nagy nyirfa árnyékába ültek ebédelni. Az ebédjüket magukkal hozták volt. A tanya sokkal messzebbre esett, semhogy hazamehettek volna.

Steinar, mikor jóllakott, összekuporodott, mint valami kutya, hogyha pihenni tér, és elaludt.

A leány egy ideig nézte, aztán elment a patakhoz, amely a közelben folydogált s belemártotta lábát.

Soká ült ott s élvezte, mint mossa, simogatja fehér lábikráit a víz, a hűs; valami különös gyönyörűség volt éreznie, hogy e hűvösség mint bizserget végig tagjain.

Kis vártatva fölkel s átpillantott Steinar felé.

Az árnyék már odább huzódott. A nap éppen rátűzött a férfira. De az épp oly nyugodtan feküdt, mint előbb.

S a lány most feltűzte szoknyáját úgy, hogy csak a térdéig ért. S mezitláb ide-oda sétált a legsűrűbb fűben. S a térde hajlásában annyira csiklandozta a fű, valahányszor lépett egyet, hogy sikoltani szeretett volna s olykor majdnem összeesett.

Sokáig járt-kelt így; a füves talaj hűvössége jólesően becézte talpát s a hosszú fűszálak éles hegyei körülbillegték, meg-megcsapkodták térdeit. S feje fölött a déli nap lankasztó heve égett.

Végül összedete erejét, olyan érzéssel, mint aki fölébred és megborzong.

Aztán visszaindult s szólította Steinart.

Az nagyot nyújtózott s kis ideig még úgy feküdt elnyultan; enyhe remegés bizsergett tagjaiban.

Arcza szinte sárgállott a nap hevében, amely hullámzón csak úgy lángolt fölötte.

A leány ekkor lehajolt hozzá és megrázta.

E pillanatban a férfi megragadta a gömbölyű kart. Önkéntelenül, mint aki álmlában védekezik.

Fölnyitotta a szemét, fölébredt.

Torbjörgöt azonban el nem eresztette.

Csak nézett, nézett rá s agyában és vérében a pi-hetség és a nap bujtogató tüzei égtek.

S megpillantotta most a fehér lábát, amelynek rózsálló ujjai körül zöld fűtincsek kandikáltak elő. Egész valójában még álom és hőség bódulata zugott, amikor meglátta az üde lábikrapárt, amelyre az utjába akadt fűszálak keskeny, piros sávokat korbácsoltak.

A lány szemmel követte a férfi tekintetét. Feje

izzón kezdett tüzelni, térdre rogyott s lábát maga alá huzta. Életében legelőször fogta el most az a remegő vágy, hogy elrejtőzködjék.

De amint letérdelt, Steinar, aki még megmarkolva tartotta karját, egészen lehuzta magához.

S mielőtt még ellenállásra csak egyetlen mozdulatot is tehetett volna, félig eszméletlenül roskadt le s úgy maradt ott fekvve, úgy remegett, a férfinak szinte halálra szorító karjában.

A nap egyre lejjebb-lejjebb szállt az égen. Steinar, mikor végre kiengedte karjából, felült s a lábát maga alá vonván, fejével olyanformán bólogatott, mintha gondolatainak ütemét kísérné.

Ugy ült sokáig. Szemét konokul meresztette egy pontra. Olykor-olykor valami villanás lobbant meg e szemben s alighogy felgyúlt, mindjárt el is hunyt már. Homloka redős volt, szőrtelen szemöldöke úgy ránczolódott a szeme fölé. S ha megvillant szeme, úgy rémlett, görcsös vonaglás cikázik végig barázdás homlokán.

Ugy ült ott Steinar szótlánul, miközben lement a nap.

S mellette ott feküdt a fiatal leány.

Kezével szeliden megérintette néhányszor a férfit. Czirógató mozdulattal, hálával teljesen. De arczán a reménytelenség tudata reszketett, mintha menthetetlenül vitorlázna valami örvény felé. Olyan volt, mint aki a halálos ágyán fekszik, holott vére még az élet ujjongó örömében ég.

Ugy feküdt ott a lány s nézett a férfira tágra nyílt nagy szemmel, mintha sohasem látta volna még.

Aztán akaratafosztottan megint oda révedeztette át tekintetét a távoli falura, amely halványkék félhomályban feküdt odalenn a völgy tulsó oldalán s mind sötétebbé komorodva olvadt bele a fenyves alján terjedező est feketeségébe. Az ormokon élesen rajzolódtak a fenyőcsucok kéklő árnyképei az ég vörösségébe.

Vékony, szürke köd kezdett a folyó völgyén szerteszivárogni s harmatosan nedves ezüst csillámmal fődte a mezőket és a nyírfák finom lombfűrteit. És a nyírfák ligete a hegy lejtőjén a zizegve tánczó leveleiről mintha csillogó ezüst szálacskákat eregetett volna a kékesen sötét esti levegőbe.

A leány hirtelen fázósan rezzent meg s úgy érintette kezével a férfit, hogy az most feléje fordította fejét.

Es tekintete most találkozott a leány reménytelenül szomorú tekintetével.

Es Steinar hirtelen föllélegzett.

Erős eltökéltség merevítette meg vonásait.

— Gyere! — mondta, és föllállt.

A leány is fölkelt és követte őt.

Mentek, beletűntek az erdő sűrűjébe.

Mezítláb szaladt a leány a férfi nyomába. Kurta, gyors léptekkel sietett Steinar a fák között ama tisztás felé, ahol a lovak füveltek. Odaérkezvén, két lovat kiválasztott.

A leány csak állt s nézte, mit csinál a férfi, és nagyot lélegzett a gyors járás után. S ahogy ott állt, kérdések bukkantak föl lelkében:

Mit akar ez az ember?

Mi lesz?

Hirtelen jeges hidegséggel szakadt rá a helyzet megismerése: hogy ez, ime, menekülés. Messze kell szakadnia otthonától, soha nem szabad már visszatérnie.

S hirtelen vad borzalom fogta el, megdöbönt attól, aminek jönnie kell s borzalma annyira erőt vett rajta, hogy a megtörténtekre rá sem gondolt immár.

Hazamennie az apja házába könnyű föladatnak rémlett neki ama rettenetesség ellenében, hogy ezzel az emberrel örökre eltűnjön.

Nézte a kis görbe embert, az aczélizmut, hogyan bánik el a szilaj lovakkal. Látta, mint viharzik arczán valami vad harag egy-egy pillanatban, ha előre vagy hátra rándulva megfőkezni igyekezett a toporzékoló állatokat, amelyek a hosszas nyári semmittevésben daczos makranczosakká vadultak.

S hirtelen nagy ellenszenvet kezdett érezni iránta. A szegény, hogy ez az ember érintette őt, perzselő tüzként jártá végig egész testét.

Vére zugott, fülében mintha kalapácsoltak volna. S bőre csak égett, égett a szegény tüzeiben.

Mérhetetlen visszatetszés érzése jajongott bensője mélyéből, mintha úgy esett volna, hogy valami állatnak adta oda magát.

(Folytatása következik.)

Saison.

A mártir.

— jul. 7.

Tagja vagyok a magyar aeroplánklubnak; buzgó és lelkiismeretes tagja. Annak idején én voltam az, aki a budapesti repülőverseny budapest—bécsi repülését rendeztem. Én vagyok az, aki minden reggel kimegy a versenypályára és várja, mikor fog felrepülni az első magyar aviatikus. Ebből is láthatja mindenki, hogy békés természetű, türelmes ember vagyok.

Ujabban több oldalról támadások érték klubunkat. Hogy elhanyagoljuk a repülés érdekeit, hogy nem törődünk az aviatikával, hogy nem tartunk lépést a külfölddel, hogy így, hogy úgy, hogy amugy. Elhatároztam, hogy véget fogok vetni ennek a tévhitnek. A mult héten rendkívüli közgyűlést hívtam össze, amelyen a következő tervemet adtam elő:

»Csirájában kell elfojtanunk az irigy lelkekből fakadó vádakat. Meg kell mutatnunk, hogy vagyunk olyan aeroklub, mint bármely külföldi aeroklub. Elvégre bőven rendelkezünk monoplánokkal és biplánokkal, sőt aviatikusokkal is. Még legfeljebb arra volna szükségünk, hogy valamelyikük fel is repüljön. Ez nagyon egyszerű. Már megbeszéltem Pracskovics aviatikussal a dolgot. A jövő szombaton fel is fog repülni. De ez semmi; sokkal nagyobb szabásu tervet akarok a tisztelt közgyűlés elé terjeszteni. Szándékom az, hogy az egész világ bámulattal tekintszen ránk és méltónak tartson önmagához. Minden ország aviatikájának van már halottja, vértanuja; csak nekünk nincs. Proponálom tehát, intézkedjék a tisztelt aeroklub, hogy a magyar repülésnek is legyen mártirja, halottja.«

Beszédemet nagy lelkesedéssel éljenezték meg; javaslatomat elfogadták és engem küldtek ki az előmunkálatok elvégzésére. Boldogan siettem Pracskovics-hoz, hogy vele megbeszéljem a dolgokat. A következő párbeszéd folyt le közöttünk:

ÉN : Kedves Pracskovics, nagy dolgok várnak önre.
PRACSKOVICS (*megsejtően, hogy szükségem van rá, kezd szemtelen lenni*) : Halljuk, öregem!

ÉN : Akar ön vértanu lenni?

PRACSKOVICS : Nem akarok.

ÉN : Pracskovics, figyeljen ide. Chavez leesett az Alpesek tetejéről és szörnyethalt, ma már áll a szobra valahol a Simplon körül. Ez nem csábítja magát?

PRACSKOVICS : Nem.

ÉN : Gondolja jól meg! Ön fel fog repülni ötszáz méter magasságba; ott elromlik a motor és ön szédítő sebességgel fog lezuhanni a földre. Ó, mily gyönyörű érzés lesz ez! A népek ezrei fognak lent állani és amikor megpillantják önt hanyatt-homlok lezuhanva; amikor oda fognak rohanni széttépett holttestéhez és sikoltani fognak az elszörnyükdéstől; amikor ön, mint kásás tömeg...

PRACSKOVICS : Nem, nem! Ez nem felel meg egyéniségemnek. Kásás tömeg sohasem szerettem lenni.

ÉN : Ugyan ne legyen gyerek! Tegye meg az én kedvemért.

PRACSKOVICS : Nem! Nem!...

ÉN : Ön lesz az első magyar vértanu. Hogy fog örülni a kedves mamája...

PRACSKOVICS (*elérzékenyedve*) : Szegény mama...

ÉN (*ütve a vasat, míg tüzes*) : Igen; boldog lesz az édes mamája, hogy olyan nagy fia van, egy nagy vértanufia van.

PRACSKOVICS (*ismét hűvösen*) : Mondja inkább, hogy fia volt... Mert ha vértanu leszek, hát csak voltam.

ÉN : Legyen volt... Az ilyen csekélységeken nem kell megakadnunk... Na, ugy-e, megteszi?

PRACSKOVICS : Nem merem.

ÉN (*kérve*) : Nézze, Pracskovics; én már az aeroklub közgyűlésén felelősséget vállaltam magáért. Ott nagy lelkesedéssel fogadták el tervemet; az elnök megígérte, hogy kijárja ő felségénél részemre a királyi tanácsosi címet. Ha maga most nem zuhan le és nem hal szörnyet, fuccs a királyi tanácsosságnak. Ne legyen hozzám kegyetlen!...

PRACSKOVICS : Nem merem megtenni...

ÉN (*szigorúan*) : Ön tartozik a hazájának ezzel a csekélységgel!...

PRACSKOVICS : Bocsásson meg, én adófizető polgár vagyok; meg is fizettem mindig az adómat, tehát nem tartozom egyébbel a hazának.

ÉN (*gunyosan*) : Ugy?!... Tehát maga nem akar mártír lenni!

PRACSKOVICS : Ném, igazán nem. Az nem jót tesz az egészségnek.

ÉN : Ugyan ne mondjon ilyen számárságot. Először odafenni a tiszta azur, az ozondus levegő, a madár-fütytös horizon, mindez odafenn.

PRACSKOVICS : Odafenn! De itt lenn?

ÉN : Idelenn? Idelenn már önnek nem fáj semmi. És a népek ezrei fogják áldani porait. A mamája sirni fog az örömtől, a papája büszke lesz önre, én pedig örökre hálás leszek. Na, Pracskovics, legyen jó ember!

PRACSKOVICS : Hát a feleségem és öt gyerekem?

ÉN : Uszni fognak a dicsőségben ugyanakkor, amikor ön vérében fog uszni!

PRACSKOVICS : És én hulla leszek.

ÉN : Igen; hulla lesz.

PRACSKOVICS : De mondom, hogy nem szeretek halott lenni!

ÉN : Ugyan micsoda gyerekbeszéd ez. És a magyar aviatika, az kutya?

PRACSKOVICS (*gondolkozik*) : Nos, jól van, legyen...

ÉN (*szirva ölelem át*) : Köszönöm önnek, Pracskovics. Sohasem felejttem el, hogy milyen barátom volt. Tehát holnap.

PRACSKOVICS : Holnap?... Holnap nem lehet, mert van egy kis dolgom. A szabóhoz kell mennem felpróbálni az új frakkomat.

ÉN : Tehát holnapután.

PRACSKOVICS : Holnapután jelentkeznem kell egy helyen, ahol jó állás kínálkozik számomra.

ÉN : Pracskovics, lássa, erre semmi szüksége nincs. Mert ha ön a repülés vértanuja lesz, nem lesz szüksége állásra.

PRACSKOVICS : Ez is igaz. Tehát legyen holnapután.

ÉN : Eljen! Eljen! Megyek bajjelenteni az esetet az aeroklubnak.

PRACSKOVICS : Egy kis baj van...

ÉN : Mi baj van?

PRACSKOVICS : Az a baj, hogy lezuhanni, lezuhanni... de felzuhanni!... Hogy fogok én olyan helyzetbe kerülni, hogy vértanu legyek? Hiszen az én gépem még sohasem repült!

ÉN (*lesujtva*) : Ez igaz!... Ez igaz!... Hát nem borzasztó, hogy milyen csekélységeken mulik ez a nagy-szabásu dolog? Pech! Pech! Pedig higgye el nekem, nagyon szerettem volna magát vérében uszva, széjjel-zuzott tagokkal látni.

Maitre Jacques.

INNEN-ONNAN.

Báró Skerletz Iván. A sok jó között, a mit a Széll-érának köszönhet az ország, szerényen huzódzkodik meg báró Skerletz Iván csöndes, magába zárkózott egyénisége. Széll Kálmán miniszterelnöksége idején titkárnak vette őt maga mellé s a miniszterelnök és titkára utóbb már annyira egymáshoz tartoztak, hogy Széll Kálmán távozása után a politika benfentesei azt kérdezték egymástól: mi lesz Széll Kálmánból Skerletz Iván nélkül? Mert a politikai hatalom elvesztését könnyen elviseli az ember. De egy szeretetreméltó, korrekt és fáradhatatlan segítőtárustól fájó szívvel válunk meg. Hisz a politika keservei közepette talán az egyetlen öröm néhány kiváló karakter önzetlen ragaszkodása, s Széll Kálmán kétségkívül Skerletz Ivánt is e kevesek közé számította. Hogy Skerletz mennyire méltó volt erre a bizalomra, azt legjobban igazolja, hogy Khuen-Héderváry is értékeli kiváló kvalitásait s a minisztertanácsban igénybeveszi szolgálatait. Skerletz a Khuen-kabinet hivatalba lépése óta a minisztertanács jegyzőkönyveit vezeti s ennek az egy évi munkának jelentős epizódja, hogy miniszteri

tanácsossá nevezték ki. Ez az esemény teszi aktuálissá, hogy foglalkozzunk vele és ez a néhány sor irás teszi kötelességünkké, hogy bocsánatot kérjünk tőle, a miért néhány pillanatra zavartuk munkájában.

* * *

24 Egy kis kulturkép. A magyar Panizzának, — akinek közbevetőleg mondva érdemes volna már megszületni — micsoda pompás téma lenne Kovács XVI. Imre eseté. Szép, finom, szivbemarkoló, gyönyörű téma, amelyről véres szatírárt kellene írni. Egy szegény, nyugalmazott rendőr az elmúlt vasárnap öngyilkos lett Rákosszentmihályon. Fölakasztotta magát az ablakvasra s mikor észrevették, már halott volt. Hozzá tartozói elküldték a kórorvosért, de az a jegyzővel együtt nem volt otthon, sőt másnap, harmadnap sem volt otthon. Nélkülök pedig néhai Kovács XVI. Imrét nem lehetett eltemetni. Ott maradt tehát a holttest három napig a kis szegényes szobában, ahol az egész család lakott. Negyednapra végre, mikor a tetem már föloszlásnak indult, hazaérkezett a jegyző és a kórorvos. És most jön a kegyetlen kórikum. Ez a két ur Gödöllőn volt a három nap alatt, ahol a környékbeli hatóság kiküldöttéi a fenyegető kolera meggátlására szükséges óvintézkedéseken tanácskoztak. Beszélték a tisztaságról, a levegő megfertőzésének megakadályozásáról, a bacillusok elleni védekezésről s addig otthon temetetlenül feküdt egy felszólló hulla, amelylyel egy szobában aludt három éjjel egy szegény család, akinek tényállásfelvétel és orvosi látélet nélkül nem volt szabad a halottját eltemetni: Szép téma, finom téma, Panizzának való téma és az ember akár káromkodik hozzá, akár rezignáltan bólogat a fejével, mindenképpen arra a meggyőződésre jut, hogy kár a mi szeretett hazánkból egynemely föurnak Afrikába utazni exotikumok keresése végett.

* * *

24 Kémfogás. A kémiai pálya fölött megnehezedett az idők járása. A Cooper-regények romantikája kicsi határszéli városkákban csirázik ki így nyár közepén s Chiusafortétól Tolminóig mindenütt kémet szimatolnak a rugsack-kal ellátott turistákban. Ha egy beretváltképű angol két pohár barna sör után anxi-kártyákat kér a »Grüne Jäger«-ban, korántsem gondolnak arra a kis város rendőrei, hogy az angol utazó megcsiklandozása esetleg csak egy ifju magyar szimbolista költő alabijét igazolná, hanem »hm, barnasör, anxi, hát persze hogy kém« kiáltással és katonai őrzéssel körítve kísérik be a gyanútlan idegent a vársáncok közé. Legutóbb két magyar is részesült abban a megtiszteltetésben, hogy ilyen kisebbfajta katonai parádét rendeztek a tiszteletére. Az egyik, egy szegedi honvédhadnagy éppen a chiusafortei dóm szépségeiben gyönyörködött, mikor a tüzoltóparancsnoknak maszkírozott kémelfogó rendőrfőnök gyanút fogott ellene és letartóztatta. A tolminói kém már sokkal gyanusabb dolgokat művelt. A nadrágja alján olyan »struplit« hordott, mint az osztrák vagy olasz katonatisztek. Igaz, hogy ez jogtalan dolog volt, mert ő nem volt katonatiszt, csak kereskedősegéd és Schwarcznak hívták, de az igazságszolgáltatás sujtó keze le is csapott rá nyomban. »Na, hálistennek, végre nekünk is megvan az ideai kémünk« mondta a tolminói hadtestparancsnok és lecsukatta Schwarczot. Másnap persze — sajnos — kiderült a tévedés. De a kereskedősegéd nadrágjáról azért levágták a struplit és a gazdáját kiutasították a városból. Mert hát mégis, nem lehessen tudni... az a strupli veszedelmes egy dolog. A hivatásos kémekeket persze kellemetlenül érinti ez a nagy elővigyázat s némelyik közülök hajlandó piszkos konkurrencziával vádolni a szegény schwarczokat, de azért nem esnek végképp kétségbe. Az igazi kémnek az is a mesterségéhez tartozik, hogy sohasem fogják el. Erről lehet őket megismerni. De hát ezt még nem tudják Tolminóban.

24 A kultura vivmányai. Hogy a közlekedési eszközök tökéletesítése terén elért eredmények mennyire számításon kívül hagyják az utazó testi épségét, felülőben bizonyítja az a két baleset, mely a héten két kiváló politikusunkat érte. Csak a szerencsének köszönhető, hogy súlyosabb következményekkel nem járt Vázsonyi Vilmos és gróf Károlyi Mihály karambolja, jóllehet mindkét katasztrófa egészen különböző körülmények között történt. A gróf egy 70 lóerős automobilból zuhant ki, míg Vázsonyi egy szerény 1 lóerős kocsiából, amely konflis néven örvend nagy népszerűségnek. A lóerők közti differenciákon kívül nyilvánvalóan nagy eltérések vannak eme járművek között, de azon a ponton föltétlenül találkoznak, ahol a bennükülőket baleset érheti. Egyformán életveszedelemmel jár a kizuhanás a főúri autóból és a demokrata egylovasból s az egyiknél éppen annyi erre az esély, mint a másiknál. Sőt, mint Vázsonyi balesetéből — amelyet egy állítólag vágatató omnibusz okozott — kiderült, már a budai körút eme szimpátikus dőcögő zöld deszkaládái is gyorsvonati, sőt repülőgépi állűröket vesznek fel s lassankint teljesen mindegy lesz, hogy valaki évi kétezernégyszáz korona soffóri fizetés, két korona konflisidij, vagy egy tizfilleres omnibuszjegy befektetésével kívánja meggyorsítani az utját, egyformán ki van téve annak, hogy testi épsége fölött aggódni legyen kénytelen. Pessimista nézetű polgártársaink számára pedig csakugyan nem tudunk ezek után jobb tanácscsal szolgálni, mint hogy a gyalogjárást ajánljuk figyelmükbe, miközben ugyan még mindig kitörheti a lábát az ember, de legalább nem kell előre fizetnie érte.

* * *

D Petőfi szerelme. Rossz könyvvel nem szabad az irodalom rovatában foglalkozni. És ez a könyv nagyon rossz. A szerző, dr. Székely József 104 lapcn keresztül egyetlen új igazsághoz se tud vergődni, pedig a témája érdekesen izgató s nekünk, míg a könyvet átlapoztuk (olvadni nem lehet) ezer és ezer mondanivalót adott. Tegyük félre kérem ezeket a frázisokat, hogy »kigyulladt az új szerelmi ábránd hajnalpirja« vagy »a költő fájdalom lágú emlékké olvadt, mint a hold utolsó sugarai«, vagy azt a leghazugabbat, hogy »Petőfi szerelmében a fő jellemvonás az őszinteség« és próbáljuk meztelenül látni a szegény, beteg, szerelmes Petőfit. Arról akarnánk írni, hogy mennyire nem volt őszinte a szerelmeiben. Siralmas, félszeg, majdnem kórikus minden szerelme. Eltekintve attól, hogy a »szerelme dalnok« erotikus fantázia tekintetében nagyon is szegény s állandóan szinpadai eszközökkel operál, nézzük a valóságot, hogy képzelet el a szerelmet, mi ad neki motivumot rá és micsoda csalódásokon megy keresztül. Ő a tipikus »vidéki« szerelmes, aki az ákáclevéltől kérdezi: szeret, nem szeret. Nem »egészséges«, »természetes« és legkevésbé nem »szenvedély« ez, tisztelt szerző ur. Akinek hozzávaló szeme van, rögtön látja, hogy ez a nagy-nagy poéta a haláláig csak játszott, nem volt előtte se erkölcsi, se testi kérdés a nő, csak dekoráció és verstéma s meghalt huszonhat éves korában, anélkül, hogy ismerte volna a szerelmet. A legszebb dalait ábrándos neuraszténiából írta. Nem beszélünk az első nőkről, Sass Erzsikéről, Ocsváry Bertáról, még Csapó Etelkéről se. Az ügyetlen férfi naivitásával imádták őket. Nagy Zsuzsikának egyszer megérintette a csuklósckáját és erre megírta versét: *Szerelmem zugó tenger...* Micsoda érdekes ez a téma. Itt kellene megfogni, beállítani és jellemezni ezeket a tizenöt éves, szőke és sápkóros lányokat s nem ott, ahol dr. Székely József, aki ritkított betűkkel szedeti ezt a hallatlan megállapítást: »Petőfi szerelmi életében a szenvedély ébredése épp a veszteség fájdalmával kapcsolatos«. Kire nem áll ez? Bizony a szegény korcsmáros fia akkor kezdett szeretni, mikor nem álltak előtte a nők, mert nem is szerette őket, ő elsősorban verseket akart írni, hősi álmokat szőni s szerelmet alig érzett. inkább csak autoszugesztiók rontották éjszakáit. Sokszor

olvasom ezt: »csalódott a szerelmében«. Azt hiszem, inkább magában csalódott. Egymásután kapta a kosarakat, majd *Mednyánszky* Bertától, a gödöllői gazdag földbirtokos leányától, majd *Prielle* Kornéliától, majd *Szendrey* Juliától. A nők jó emberismerők és hamar keresztülláttak rajta, nem is akarja őket annyira, amennyire mutatja. Még az ő szerencsétlen házassága se származott holmi végzetes szerelemből. *Petőfi* egyszerűen férjtipus volt, meg akart házasodni s mint született masochista, hamarosan ki is tudta választani az erre legalkalmasabb nőt és már az első évben oly boldogtalan volt, hogy meg kellett írnia a *Szeptember végén-t. Jókai* pompásan látta *Petőfi* tragikus szerelmi vágyát és szerelmetlenségét. Egy helyütt egyszerűen kómikusnak rajzolja a *Szendrey* Juliával való viszonyt. Nem volt nőhódító, nem volt igazi him se. *Minek nevezzelék?* — kérdezi egy versében és száz és száz nevet felhánytorgat, csak arra nem jön rá, hogy a feleségét egyszerűen hisztérikánnak kellett volna neveznie. Ezekre a motívumokra letünk volna kíváncsiak. A szerző még új adatokat se adott, a *Fischer*-életrajzban is sokkal több és becsesebb feljegyzés van *Petőfi* szerelmi életéről. Látni akartuk volna a nők arcát, a haját, a szemét, a mosolygását, pontosan tudni, mi történt közöttük, elképzelni a rosszul öltözködő költőt, hogy beszélt Kun-Szent-Miklóson az eszematda barna lyánkákkal és hogy beszélne ma egy grande dame-mal, ötórái teán, valamely szalónban. Kényes és fájó téma, de nem kegyeletsértő. Az sokkal sértőbb, mikor dr. *Székelly* József írja, hogy így-ugy, »a költő keblében ismét a szerelem tüze lobbant fel« stb. stb.

SZINHÁZ.

Az utolsó turné.

A nagy tragika hatvannyolczéves volt, mikor visszerkezett Párisba. Háromnegyed tizenkettőkor éjszaka mindenki látta az öreg színésznőt, amint az expressz füstjéből kilépett a zugó és csattogó északi pályaudvaron. Amerikából jött, hol öt hónapig játszott estéről-estére, a menetrenddel a zsebében, s a vonatok indulási idejét ismételve magában, ha kihívták a rivalda elé... Kiszállott a vonatból és halaványan és sápadtan intett a közönségnek, mely várta, azután két ur karján fáradtan és tántorogva ment az automobiljáig. Öreg volt, beteg és minden tavasz lehevadt róla örökre. A kezeit, melyek unokákat simogathattak volna, kimarta a kíméletlen vörös festék, hangja, melylyel mesélnie lehetett volna, eldurvult a hazafias tirádáktól. És az első ur ezt sugta a fülébe, amíg kiérkeztek:

— Sarah, isteni művésznő, azt hiszem, elég volt önnek a dicsőségből. Önre hullott az újvilág minden reflektora, a kemény és csontos amerikaiak fellelkesültek és tapsoltak önnek, amennyire csak az ő gyermekes, barbár kulturájuktól kitellett. Én ön mellett álltam a taps és a dicsőség zivatarában a színpadon, s a kolléga szeretetével mondom: elég volt. Ön most ért művészete csúcspontjára s éppen ezért álljon meg...

A másik ur pedig ezt susogta ezalatt:

— Ön diadalra vitte az én verseimet és az én álmaidat. Az én rimeim megszólaltak az ön ajakán, s azóta mindenki szavalja őket. Ön életet adott az én szép, halott gyermekeimnek, — de most én mondom önnek: elég volt. Én nem kívánom tovább, hogy ön miattam járja a világokat. Én visszavonulok, meghajtom magam, s azt mondom: köszönöm...

A két ur aggódva nézett össze, az eredményt várta, és ekkor a nagy tragika feléjük fordult s halkan mondta:

— Én is azt mondom: elég volt. Önök ezt tíz év óta minden hazaérkezésem alkalmával a fülembé sugják, de

én csak most nyugszom meg benne. Elég volt, de azért, mert csak most hozom magammal a negyedik millió frankot és nyugalomba mehetnek. A 'czelt elértem és...

A színésznő itt megállt és mélyen felsóhajtott. Az urak támogatták s az első egy csepp parfümöt csöppentett az arczába. De a tragika újra megszólalt és hátrasimitotta ősz haját:

— És most még egy utolsó turnét szeretnék végigcsinálni. Maguk kettőjük miatt. Egy utolsó turnét, amelyen színésznő lehetnék a színészetért, s poeta, a versekkel ajkamon. Egy utolsó turnét, amelyen ingyen játszanék az embereknek, csak azért, hogy megmutassam, mit tudok, s csak azért, hogy diadalra vigyem önmagukért az ön édes verseit, Edmond. Ah, nem is maszkiroznám ki magam, urak, úgy hívnám be a közönséget, hogy az egy ősz komédiásnőt lásson ránczos arcczal, aki tizenki enczévés ifjak szerepét játszsza, s csak a hangjában, a szeme egy halk reflexében, s a kezeiben, a kezeinek lemondásában legyen ott az a beteg, tizenkilenczévés fiú. Igen, az utolsó turnén végre megmutathatnám, mit tudok még az emberiségnek adni, és hetvenéves koromban leültetnék a színpadon, s a nagyanyó elkezdene szavalni Musset verseit a tavaszról, a kertekről, az őszről, s egy hárfáról, mely az éjszakában muzsikál. A nagyanyó szerelmes lenne az ingyen közönség előtt. Így akarom visszafizetni nekik a beléptidijaikat... Hiszen ők nem is tudják, ki vagyok. Most gögös lennék s nem reagálnék a tapsaikra, s akkor jönnék ki hajlongani, amikor pizsegnek. Nem úgy szavalnék, hogy mindenki megértse, hanem úgy, amint én átszenvedtem egyszer ezeket a verseket, — kihagyva egész sorokat, és kétszer, tizszer, százszor elkiáltva egy-egy jelzőt. Mit szólnak ehhez az utolsó turnéhoz?

Az urak némán s meghatottan állottak az automobil előtt. Az első megcsókolta a tragika kezét és elfogódottan mondta:

— Milyen szép ez, elmenni közéjük ingyen...

A színésznő hátradólt a kocsi s a fátolyait összehuzta. A motor már berregni kezdett s akkor még egyszer kihajolt az urak felé:

— Igen, ingyen... vagy legalább is: félhelyárral...

Szabolcsi Lajos.

ZENE.

Mottl. Minden fejlődés az alkotóművészetben új követelésekkel lép az előadó elé. Az alkotás új stílusa az előadás új stílusát teremti meg, amelyet az előadóképességnek, a technikának abban az irányban való továbbfejlesztése jellemez, amely az új műremek hirdetéséhez különösen szükséges. Az interpretálás sikeréhez azonban nem elég a dologbeli készség megfelelő fejlettsége. Egyéb is kell hozzá. A művész különös fogékonysága az új alkotás iránt. A színész is csak azt a szerepet tudja meggyőzően játszani, amelynek emberi lehetősége megvan benne, a karmester is csak annak az új zenének lehet heroldja, amelyre fizikailag különös diszpozíciója van. Wagner tudta ezt és sikerének jelentős tényezője, hogy akiben művészete iránt fogékonyságot látott, azt harcosává avatta. Bayreuthból az énekesek, muzsikusok és karmesterek soha nem látott nagyszerű serege indult világgá. A művek autentikus magyarázata bennük vérré vált. A sereget Wagner igazgatta táborkarával. Die Niebelungen-Kanzlei — így nevezték őket. Az első vezérkar tagjai, amint a rajongó Hans von Wolzogen feljegyezte, Hans Richter, Hermann Levi, Franz Fischer, Anton Seidl és Felix Mottl voltak. A tekintélyes öreg generálisok között feltűnő a Mottl fiatalasága. Nem a korá: a temperamentuma sorozza az első apostolok közé. A tempera-

mentuma, amely bécsi, tehát polgáriasan nyugodt, flegmatikus, hajlik a kedélyesség és az érzelgősség felé és egy elpusztíthatatlanul egészséges testben rejt gyökereit, amelytől távol áll minden nervozitás, neuraszténia. Ilyenek voltak az első bayreuthi generálisok mind, derék, becsületes és kitartó harcosok, uruknak hűséges szolgálói, ilyen volt Mottl Félix is. A görög tragédiák hirmondójához lehet hasonlítani, a ki szóról-szóra elmondta az üzenetét, amelyet reábiztak. Nem tett hozzá egyetlen szót sem, el sem is vett belőle. Azt szoktuk mondani: ilyenek az önzetlen interpretálók. A másik nagy halott, Mahler, azt mondta róluk: mesteremberek. Azok voltak. A mesterség felől kerültek a művészethez. Harcosok, erősek és bátrak, akik megkapták a marsallbotot. Mahler szuverénnek, hadvezérnek született. A próbákon elájultak mellőle a legerősebb kóristák is. Ő kitartott. Gyöngé testén ur volt az akarata. Csak a célt látta és kíméletlen, kegyetlen fanatizmussal tört feléje. Mint egy hadvezér, aki hadtesteket áldoz. Tirannus volt. Lángész volt, aki megértette a lángészt. Amit hirdetett, értelmet annak gyakran az adott, ahogy ő mondta. Nem közönséges herold volt. Még nagy mondanivalók elmondása előtt állott. Mottl missziója letelt. Megharcolta a maga harczát a bayreuthi mesterért, kiküzdöje és tanuja lehetett győzelmének és mint aki munkáját jól végezte el, békeességben megtért urához.

IRODALOM.

A gyerekkor regénye.

A gyerekkora mindenkinek szép volt. Copperfield Dávidnak csakugy, mint Zöld Henriknek, vagy a Fehér ház lakójának. Mindenki előtt meleg, aranyos verőfényben uszik egy régi kis ház, fehérfüggönyös szoba, ledöntött székekkel körülsáncolt sarok. Mindazt a szépség utáni sóvárgást, titkolt vágyakozást, ami kihamvadt bennünk s amit már nem várunk a holnaptól, visszavetítjük a múltba s ott látjuk megcsillanni egy törött kis faló színes nyergén, egy rongyosszélű Andersen-könyvön, vagy egy furcsa, nagyon is ódonnak és — jaj — egészen bizonyosan elmúlt-nak érzett évszámon: 1888. És innen van, hogy néha, szép meleg nyári éjszakákon a kávéházi asztal mellett egyszer csak nem tud ellentállni valaki a vágynak és lassan, szakadozottnak, az izgalomtól nekipirosodva kezd bele egy történetbe, majd egy másikba, harmadikba, amiknek mindegyike valami éppen ilyen, elavult, szinte elfelejtett évszámmal kezdődik. És innen van az is, hogy azok, akik körülülnek, egyszerre közelebb érzik magukat egymáshoz és a kiskertekhez, ahol fekete tornyos csigák hajókáztak a békanyálas vízben. Egy szóra benépesül, újraéled egy egész eltemetett világ, az első, a legszebb minden világok között, amibe már csak az »Ispilángi rózsza« ittmaradt foszlányain keresztül lehet visszajutni. Pesti kávéházakban öregedő, száraz, savanyu emberek elérékenyülve hallgatják a szót egy kis labdázóréről vagy iskolaudvarról és a szemükben rejtett tüzek gyúlnak, mikor ők maguk is belekezdhetnek a történetbe: ézernyolczszáznyolczvannyolczban...

A gyerekkora mindenkinek szép volt.

*

Nemrégiben került a kezembe Hermann *Bang* regénye a Fehér házról. Egyidőben olvastam a Zöld Henrikkel és a Marie Claire-rel. S ez a három egymástól olyan messze-álló könyv tette előttem egészen világossá azt, amit már

régen sejtettem, hogy az egész életünk elintéződik tizenhat-éves korunkig. Mindaz, amit addig kapunk az élettől: primér impresszió; ami utána jön, már csak variáns, ismétlődés, javított és bővített kiadás. A szerelemtől a halálig mindent átélünk abban a hajnalokával telefuttatott, fehér-falu házban, aminek gerinczén esténként ott ült a Hold. Tizenhat éven át mindig csak kaptunk, bőven, gazdagon, hogy legyen miből adni később, mikor már csak pénzzel és szenzációval tudjuk mérni a dolgok értékét.

Gondoljunk csak vissza azokra a forró juliusi délutánokra, mikor egy izzadtképző, kócos kis fiú a padlás poros félhomályában régi ládák mélyén kutatott. Micsoda fölfedezések estek ott a szakadozott hátú, kapcsos, arczkép-albumok, törött kizilámpák, kifakult struccz tollak és elsárgult levelek társaságában. Hogy él még most is minden: a rekkenő hőség, a szelemenfák közt villódzó vékony napsugarak játéka, a szárítóköteleken lógó mozdulatlan, sötét, komor ruhacsomók s a bársonyos, koromfekete padlássarkok. Mese és valóság soha nem jár egy többé összeülekezve, mint akkor.

Minden egyszerűbb, közvetlenebb és érthetőbb volt. Egy téli naplemente, mikor halvány rózsaszín fény öntötte el a havas kertet, a vasárnap délutánok harangszó-ától és unalomtól ünnepies levegője, a kelő Hold vörös tányérja, amely ijesztően nagy volt, egy holdas novemberi éjszaka, mikor fekete kutyák szaladgáltak az udvaron, a nagyanyánk temetése, az első keserű szeptember, amely a szüret mellett meghozta a palatáblát is, ágyban, sőtében hallgatott mesék és homokból épített várak, — ennyi volt minden. S hogy milyen sok volt, csak most látjuk, hazafelé bandukolva, éjfél-tájt, a köruton, belebámulva a sziporkázó cigaretta paraszába, míg a fülünkbe zsong egy komoly, nagybajuszos ember hangja, amint akadozva, izgatottan kezdi a mesét: ézernyolczszáznyolczvannyolczban...

*

A Fehér ház a legfinomabb könyvek közül való, amit újabban gyerekkorról irtak. A Lylme Niels első fejezetei közelítik csak meg Hermann *Bang* művészetét. Csupa líra, mély, tökéletes és őszinte zengés, egybeolvadó diszkrét-harmónia ez az egész kis remekmű, amely úgy hat, mint egy bánatos költemény.

De mindezek fölött messze kimagaslik Gottfried *Keller* Zöld Henrikje, amely szintén nemrégiben jelent meg magyar fordításban. A gyerekkor minden pompája, színes csudája és melegsége életre kel ennek a nagy svájci poétának a tolla nyomán s míg olvassuk, úgy érezzük, hogy a mi életünk is ilyen volt, ilyen gazdag, boldog és szomorú. Hiszen mi is eltemettük az ártatlan fehér Annát és sirtünk a fekete asszony után, aki elment az életünkből és akivel — ki tudja — találkozunk-e még egyszer?

K.

Pesti versek. *Lovász* Károly egy külön krokivers-stilust csinált magának. Egy évvel ezelőtt nagy sikere volt irodalmi karikatúráival. Ötletes, furcsa, eredeti verseit elkapkodták a könyvesboltokban. Igaz, ezekből a versekből hiányzik az előkelőség parfüme, amit például *Szép* Ernő strófáiban mindenkor megtalálunk. *Lovász* Károly humora azonban más is. Erősebb, durvább eszközökkel akar hatni. Kis füzetének, amely a pesti nyomoruságokról, nimandokról és házmesterek-ről szól, van valami egyéni karaktere. Egy versét külön ki kell emelnünk, A »*Mária*« címűt, amelyet Nagy Endrénélt adott elő. Ez a kis vers több mint karikatúra és krokivers. Egyéni technikája, finom jellemző ereje és primitivitása *Lovász* Károly írói talentumáról tanuskodnak s felcsillantják azokat az értékeket is, amelyek a többiekben egylőre rejtve maradnak.

KÖZGAZDASÁG.

A Budapesti Bank Részvénytársaság igazgatósága ma tartott ülésén *Hoszu István* aligazgatót igazgatóvá és *Büchler Mórt*, a bank egyik fiókjának főnökét, czéggazdát és tőzsdéintézővé léptette elő.

A Magyar Bank és Kereskedelmi r.-t. július 5-én rendkívüli közgyűlést tartott, melyen az igazgatóság azt a javaslatot terjesztette elő, hogy a bank eddigi 40 millió korona alaptőkéje 60 millió koronára emeltesse fel, a következő módokat mellett: A tőkefelemelés lebonyolítására 50.000 drb egyenként 400 korona névértékű részvény bocsátatik ki, melyek az 1911. üzletév nyereségében részesednek; az új kibocsátású részvényekből 10.000 darabot a társaság eddigi részvényesei igényelhetnek oly módon, hogy minden 10 drb régi részvény után egy darab új részvényt kapnak 700 korona árfolyam és az ez összeg után 1911 január 1-től a lefizetés napjáig számított 5% kamat befizetése ellenében, míg a többi 40.000 drb részvényt az igazgatóság szabadkézből értékesíti, minimálisan a fentebb említettekkel azonos feltételek mellett, amire nézve máris fix megállapodások kötettek részben a belföldön, részben a külföldön. A tőkefelemelési művelet révén befolyó ártöbblet a tartalékalap javára fordítandó; eszerint tehát a művelet révén a bank tartalékai újabb 15 millió koronával gyarapodnak. A tárgysorozat értelmében az igazgatóságba választás kerülő napirendre, az elnöklő előterjesztésére a bankkal mostani tőkeemelési művelete alapján szoros összeköttetésbe kerülő párisi Banque Française pour le Commerce et l'Industrie igazgatósága kebeléből delegált *Einhorn S.* igazgatót a közgyűlés a bank igazgatósági tagjává egyhangulag megválasztotta. Az alapszabályoknak megfelelő módosítása után végül kimondotta a közgyűlés, hogy az új részvények át vételére vonatkozó elővételi jog folyó évi július 15-ig gyakorolható a bank pénztáránál.

A »Hermes« tőkeemelése. A »Hermes« Magyar Általános Váltóüzlet Részvénytársaság *Lukács József*, a Magyar Általános Hitelbank igazgatójának elnöklésével tartott rendkívüli közgyűlésen az alaptőkének 10.000 darab egyenként 200 korona névértékű új részvény kibocsátása által 3.000.000 koronáról 5.000.000 koronára való felemelését határozta el. Az új részvényeket, melyek az e hó elsejével megkezdett üzletétől kezdve kapnak osztalékot, a régi részvényeseknek az őket megillető elővételi jog alapján fogják följárni és a közgyűlés határozata szerint minden három régi részvény alapján két új részvény vehető át 330 koronás árbán, hozzáadva az e hó 1-étől a befizetés napjáig járó 5%-os kamatokat. A mai napon tartott igazgatósági ülésen az igazgatóság a bécsi fiók vezetőségébe igazgatói minőségben *Hámos Róbert* igazgatóhelyettest küldötte ki.

A »Harmonia« tőkeemelése. A »Harmonia« Részvénytársaság június hó 29-én tartott harminczadik rendes közgyűlésén a részvényesek örömmel vették tudomásul, hogy a 300.000 koronás részvénytőkeemelés sikerült és ezzel kapcsolatban *Szántó I. Béla* és dr. *Hubay Jenő* ügyvezető igazgatóknak sikeres működésükért jegyzőkönyvi köszönetet szavaztak. Az igazgatóság és felügyelőbizottság jelentése után a közgyűlés az igazgatóságnak a felmentvényt megadta s a nyugalmába vonuló *Müller Vilmos* helyére, aki harmincz éven keresztül látta el az elnöki teendőket, egyhangulag *Lukács György* országgyűlési képviselőt választotta meg elnöké. Új igazgatósági tagok lettek: dr. *Márkus László* és dr. *Rakovszky Iván* országgyűlési képviselők, bizsrai *Farkas Aladár* földbírtokos és *Sándor Fülöp* igazgató. Az osztalékot a közgyűlés öt százalékbán állapította meg.

»Unio« élet- és gyermekbiztosító intézet mint szövetkezet (ezelőtt Első leánykihazasítót-egylet) Budapest, VI., Teréz-körút 40/42, Alapított 1863. évben. F. év június havában 1.745.700 K értékű biztosítási ajánlat nyújtott be és 1.497.700 K értékű új biztosítási kötvény állított ki. Biztosítási összegek fejében 148.712 K 86 f fizettetett ki. 1911 január 1-től június 30-áig bezárólag 10.868.200 K értékű biztosítási ajánlat nyújtott be és 8.966.500 K értékű új biztosítási kötvény állított ki. Biztosított összegek fejében a f. évben 821.882 K 44 f és az intézet fennállása óta 17.574.815 K 47 f fizettetett ki. Ezen intézet az élet- és gyermekbiztosítás minden nemével foglalkozik a legolcsóbb díjtételek és a legelőnyösebb feltételek mellett.

Az »Anker« élet- és járadékbiztosító-társaság (Magyarországi igazgatóság Budapest, VI. ker., Deák-tér 6., Anker-palota). 1911 május havában benyújtott a társaságnál 1061 ajánlat 8.522.423 K biztosított összegre és kiállított 887 kötvény 7.159.685 K összegre. Díjak fejében bevett a társaság 2.041.566 koronát, elért és elhalálozás folytán kifizetett 1.073.483 koronát. A január—május havi időszak alatt benyújtott 5473 ajánlat 43.533.895 koronára és kiállított 5473 kötvény 38.167.823 koronára.

Budapest, 1911. — Nyomatott az Athenaeum irodalmi és nyomdai r.-társ. betüivel.

Ugyanezen időszakban díjakért 9.298.924 koronát vételzett be a társaság, elért és halálesetek folytán pedig 5.459.989 koronát fizetett ki. A társaság vagyona 1910 december 31-én 195 millió korona, biztosítási állomány 596 millió K, halálozások és esedékessé vált elértési biztosítások folytán a társaság fennállása óta 405 millió korona fizetett ki.

HETI POSTA.

Nagykálló. Méltányos kérését teljesíteni fogjuk. De egy kevés türelmet kérünk.

Tempi passati. Nem az íráson, hanem a témákon mulott idáig, hogy le kellett mondanunk a küldött kéziratok közléséről. Még egy kevés halasztást kérünk s levélben válaszolunk. Addig is üdvözlést!

A. B. Köszönjük a meleg sorokat. Novelláit szívesen elolvassuk s ha jók, közöljük. Sztankó nem vált be.

Iksz. Sz. L. = Szabolcsi Lajos.

Szeged. B. Kezdetnek biztató. Hogy jövőnek is, — erről egyelőre nem nyilatkozhatunk.

Nem közölhetők: Az álmok asszonyának. Dal az éjszakához. Mámor. Intermezzo.

Felelős szerkesztő és kiadótulajdonos: **KISS JÓZSEF.**

A **Katholikus Tanférjak IV. országos nagygyűlésével** kapcsolatosan az orsz. kath. tanügyi tanács a következő társaság-kiutazások rendezését határozta el: a *Magas-Tátrába*, az *Alduna mentére* és a *Balatonra*. Az utazások összes költsége: a Magas-Tátrába vagy az Aldunára 80 korona, a Balatonra 40 korona. A kirándulásokon való részvételre vonatkozó bejelentéseket még néhány napig elfogadja az utazások technikai rendezősége: Központi Menetjegyiroda, Budapest, IV., Vigadó-tér 1.

Szeplős és pattanásos hölgyek és urak részére kizárólag a *Diana-arczkrém* és *Diana-szappan* bőrápoló- és szépítőszert ajánlható. Ára 75—75 krajczár. Egyedüli készítő: *Erényi Béla* Diana gyógyszertára, Budapest, Károly-körút 5.

A magyar ásványvizek történetében páratlan azon gyors és óriási siker, melyet a *Schmidthauer-féle igmándi keserűvíz* oly rövid idő alatt elért. Legjobb bizonyíték ez a források kiváló tulajdonságai mellett. Országvilág előtt ismeretes, hogy a *Schmidthauer-féle igmándi keserűvíz* az összes keserűvizeket felülmulja, sokszorta hatásosabb minőségénél fogva. A tudományos szakértő világ és a nagy közönség elismerése alkalmat nyújtott, hogy e nagyértékű források teljesen feltárhatók lettek és az összes igmándi telepek *Schmidthauer* forrástulajdonos tulajdonába kerültek. A szakszerű és fáradságos kutatások azt eredményezték, hogy e források ma már hazánk közkincsévé és fontos kiviteli cikkévé váltak, a bevitt pedig jóval csökkentik, mert a *Schmidthauer-féle igmándi keserűvíz* nagyszertű eredményt nyújtja a karlsbadi és marienbadi vizeket is.

• RÁDIUM-ISZAPFÜRDŐ • PÖSTYÉN

A legújabb vizsgálatok Pöstyén forrásainak páratlanul intenzív radium-kisugárzást mutatták ki. — Ezzel magyarázható meg a

csuz, köszvény, ischias • és izzadmányok •

eseteiben példátlanul álló gyógyerő, mert a pöstyéni fürdők a kisugárzó radium bevezése útján is hatnak. 1911-ben nyílt meg a fürdőkkel egybeépített

„THERMIA PALACE SZÁLLÓ“

300 ágygyal, 400 fürdőkabinnal, melyek egy része a lakoszobákból nyílik. Óriási választék jutányos szállókban és penziók.

Minden beteg kérje sürgősen a legújabb **H-prospektust** a fürdőigazgatóságtól, Pöstyén. — (Budapestről: 3 óra közvetlen gyorsvonattal. ::